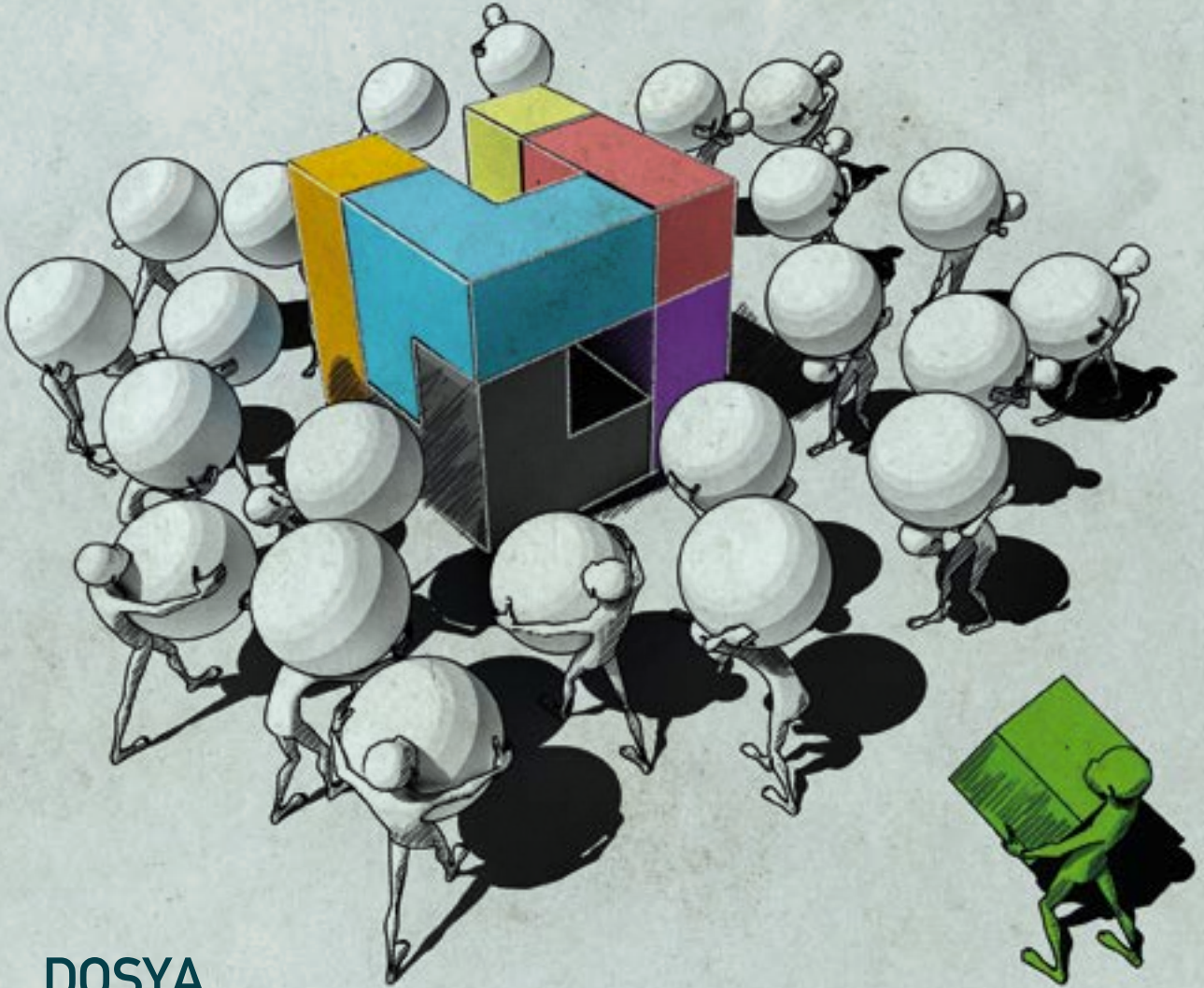

TOHUM

FİKRE
SANATA
RUHA

DOSYA

EHLİYET VE LİYÂKAT

Prof. Dr. Recep Şentürk - Eğitim Alanında Ehliyet ve Liyâkat • Liyâkat Meselesine Dair Bir Derkenar
Röportaj: Dr.Necdet Subaşı "Ehliyet ve Liyâkat İmtihani" • İyilik Kanımızda Var • Sinema Saf Süt Gibidir
Sihaların Babası: Selçuk Bayraktar • Ehliyet ve Liyâkat, Ahlâklı Birey Olmayı da İçerir • Sivrisinek

SAYI

166

BAHAR - 2020
MART-NİSAN-MAYIS

önder¹⁹⁵⁸
İMAM HATİPLİLER DERNEĞİ

BAHAR - 2020
MART- NİSAN - MAYIS

SAYI:166

ÖNDER Adına İmtiyaz Sahibi
KAMBER ÇAL

Yayın Yönetmeni
ALİ YILDIZ

Editör
NURİYE ÇAKMAK ÇELİK

Yayın Kurulu
ABDURRAHİM AYAR
AHMET KAAAN
DEMET TEZCAN
EMETİ SARUHAN
ERSİN ÇELİK
GÜLCAN TEZCAN
MEHMET SÖNMEZ
MUKADDER GEMİCİ
SÜMEYYE ERTEKİN
RAİF NAS
TAYFUR ESEN
YUNUS TEKGÖÇEN

Tasarım Uygulama
ÖNDER BASIN TANITIM
İSLAM ŞENSÖZ

Kapak
NECETTİN ASMA

Reklam
HALİL KURBETOĞLU

Baskı

İletişim
AKŞEMSETTİN MAH.
ŞAİR FUZULİ SK. NO:22
FATİH- İSTANBUL

0(212) 519 1953

Her hakkı mahfuzdur.
Dergilikli yazı, fotoğraf ve diğer
görsellerin izin alınmadan veya
kaynak gösterilmeden her türlü
ortamda yayınlanması yasaktır.

Yüce dinimiz İslam'ı tek kelime ile özetleyen kavramlar vardır. "Adâlet" bu kavramlardan biridir. Adâletin tecelli etmesinin temelleri olan kavramlar ise "ehliyet" ve "liyâkat"tır. Allah'a layık kul olma ehliyetinde yaratılan insanın ferdi ve ictimâî serüveninin neticesi, onu ya insan-ı kâmil kılacak ya da hüsrana uğratacaktır.

İnsanlık tarihinin ilk günlerinden bugüne kadar başımıza gelen her neviden nimet ya da bela, işlerimizi gerektiği gibi yapıp yapmadığımız ile çok yakından ilgilidir. Pek tabii olarak işleri yapanların ehliyeti ve liyâkati de sonuca doğrudan tesir eden bir husustur. İslam âleminin karşı kaşıya kaldığı meselelerin hal yoluna konulabilmesi için tek çare **emânet** olarak telakki edilen her ne var ise, **liyâkatli** ve **ehil** ellere teslim edilmesidir. Müslümanlar için bu husus hayatidir. Adil hükümdarların; ehil vüzera ve ulema eliyle adâlet dağıttıkları zamanlarda Müslümanlar, kendi saadetlerini sağladıkları gibi dünyaya da istikamet verdiler.

Kendi nefsimizden başlayarak insanlara ve insanlığa bir istikamet verme arzumuz varsa bu istikametın hayra varmasının yegâne yolu işlerimizi ehil ve layık olana tevdi etmektir. Fertten cemiyete, ticaretten siyasete, merkezden çevreye; ehliyet ve liyâkat temelli kurulacak bir nizam ile ancak necatımız mukadder olacaktır.

ÖNDER İmam Hatipliler Derneği 2019-2020 döneminin şiarını "**Ehliyet ve Liyâkat**" olarak belirlemiştir. Bizler de bu sayımızda ehliyet ve liyâkat kavramlarını tüm yönleriyle ele aldık. Çok önemli değerlendirmelerin yapıldığı bu mühim konuyu keyif alarak okumanızı temenni etmek isterdim ancak meselenin keyfiyetinin ağızımızın tadını kaçırıldığı da bir hakikat olarak karşımızda durmaktadır.

166. Sayımızla birlikte tekrar sizlerle olmanın memnuniyeti ve mutluluğu ile yeni sayımızı istifadelerinize sunuyoruz.

Ali YILDIZ
Yayın Yönetmeni

DOSYA ADI

EHLİYET VE LİYÂKAT

EĞİTİM ALANINDA
EHLİYET VE LİYÂKAT

PROF. DR. RECEP ŞENTÜRK / 8

LİYÂKÂT MESELESİNE
DAİR BİR DERKENAR

DR. VAHDETTİN IŞIK / 18

EHLİYET VE LİYÂKAT AHLÂKLI BİREY OLMAYI DA İÇERİR

SORUŞTURMA / 24

*Prof. Dr. Kenan
Gürsoy*

*Abdurrahman
Arslan*

*Abdullah
Yıldız*

RÖPORTAJ

**EHLİYET VE LİYÂKAT
DR. NECDET SUBAŞI**

ALİ YILDIZ / 30

SİNEMA SAF SÜT GİBİDİR.

GÜLCAN TEZCAN / 42

SIVRISİNEK

MUKADDER GEMİCİ / 48

İÇİNDEKİLER

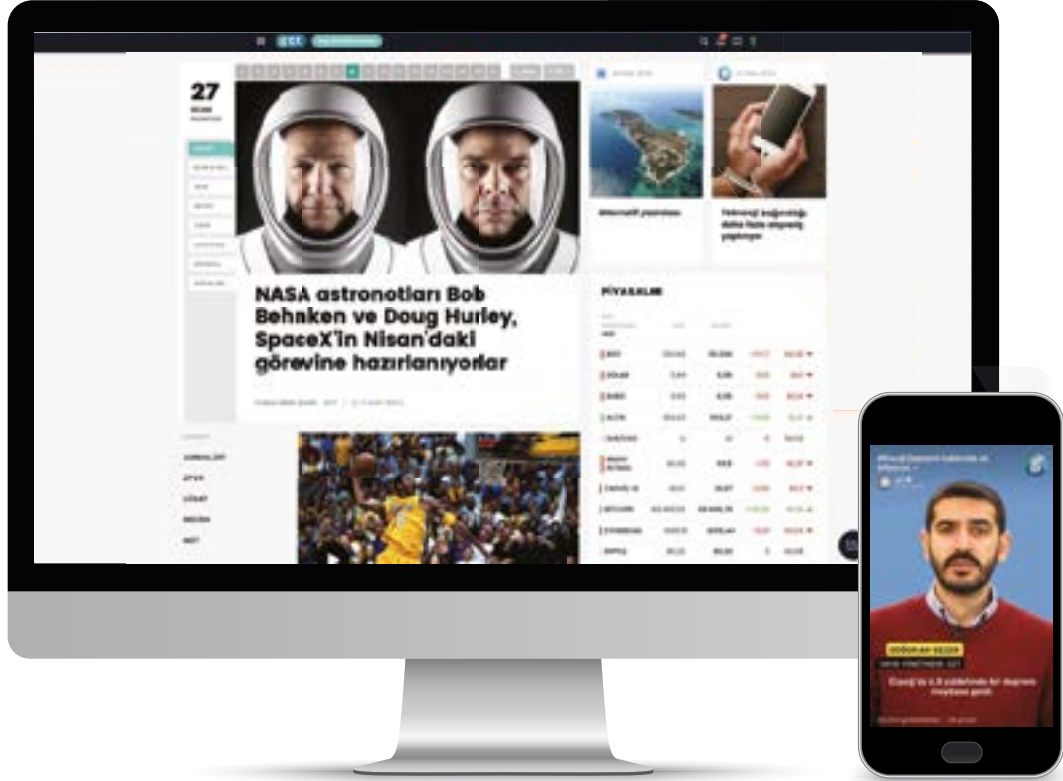
ŞİHALARIN BABASI **EMETİ SARUHAN / 36**

İYİLİK **KANIMIZDA VAR** **EMİNE DOLMACI / 72**

KAVRAMLAR **DR. MÜJDAT ULUÇAM / 54**

HABERİN SOSYAL MEDYASI

gzt.com

f t i y /gzt

DOSYA ADI

EHLİYET VE LİYÂKAT

EĞİTİM ALANINDA EHLİYET VE LİYÂKAT

PROF. DR.
RECEP ŞENTÜRK

İbn Haldun
Üniversitesi Rektörü

***Toplumsal barış,
kalkınma ve ilerleme
ehliyet ve liyâkati temel
alan bir sisteme dayalıdır.***

Olmazsa olmaz şartıdır.

***Eğer ehliyet ve liyâkate
dayalı bir siyasi sistem,
ekonomik sistem, kültürel
sistem, sosyal sistem
yoksa bir ülke asla ve asla
kalkınamaz, ilerleyemez.***

***Bugün Türkiye olarak
kalkınmayı hedefliyoruz.***

***Aslında bugün değil 200
yıldır bu hedefimiz var.***

***İnşallah bunu ehliyet ve
liyâkate dayalı bir sistem
kurarak gerçekleştireceğiz.***

***Bu aynı zamanda
adâletin ve toplumsal
barışın da ön şartıdır.***

Ehliyet ve liyâkate dayalı bir sistem yoksa o toplumda adâlet olmaz, adâlet yoksa toplumsal barış da olamaz. Bu evrensel bir sorun. Tüm dünyada bir tarafta ehliyet ve liyâkate bir yerlere gelmek isteyenler var, bir tarafta da imaj ve etiketleriyle, bağlantılarla bir yerlere gelmek isteyenler var.

Batıda ehliyet ve liyâkate dayalı sisteme meritokrasi ismi veriliyor. Meritokrasinin zıddı aristokrasi. Yani soyundan dolayı bir yerlere gelmeye çalışanlar. Oligarşi, nepotizm, partizanlık, kakistokrasi, idiokrasi gibi isimler verilmiş. İdiokrasi, çok güzel bir kelime, ahmakların üst makamlara getirildiği bir sistem demek. Sırf imajlarından, etiketlerinden dolayı... Meritokrasinin temelinde adâlet vardır. Meritokrasinin olmadığı yerde zulüm, adâletsizlik ve ayrımcılık vardır. İslam, meritokrasiyi savunur. Yani liyâkate dayalı bir sistemdir. İslam, nomokrasiyi savunur, yani hukuka, ahlaki kurallara ve değerlere dayalı bir sistemdir.

Şu üç soruyu ele alacağım. “Ehliyet ve liyâkat nedir? Adâlet ve toplumsal kalkınmayla ilişkisi nasıldır?” İkincisi, “Liyâkat ve ehliyetin ölçütleri nelerdir, kriterleri nelerdir? Bir kişide eh-

İlim rütbesi bütün siyaset mertebelerinin hepsinin üstündedir. Onun için imam hatiplerden beklediğimiz, dünyaya ışık tutacak alimler yetiştirmeleridir.

liyet ve liyâkat olmadığını hangi ölçütlere göre değerlendiririz?” Üçüncüsü, “Liyâkat ve ehliyet sahibi bir nesil nasıl yetiştirebiliriz? Böyle bir nesil yetiştirebilmek için nasıl bir eğitim sistemine ihtiyacımız vardır?”

İmam hatipler kuruluşlarından beri liyâkat ve ehliyet sahibi insanlar yetiştirmeyi hedefliyor. Etiket ve imaj peşinde koşmayan insanlar da imam hatipleri tercih ediyor. Çünkü imam hatipten çok daha yüksek başka okullar var, özellikle de zeki çocuklara etiketi olan o okullara gitmeleri tavsiye ediliyor. Ama imam hatipler ehliyet ve liyâkatini hedefliyorlar. Öğrencilerine ehliyet ve liyâkat vad ediyorlar. Ehliyet ve liyâkatın ölçülerini de kendi kül-

türümüzden, medeniyetimizden ve dinimizden alıyorlar. Çünkü her kültürde ehliyet ve liyâkatın kriterleri, ölçütleri değişebiliyor. Bu yüzdendir ki, milletimiz de imam hatiplere teveccüh ediyor. Çünkü burada verilen eğitimle milletimizin kültürü, değerleri, ehliyet ve liyâkat ölçütleri örtüşüyor.

Milletimiz bu okullara ve bu okulların mezunlarına teveccüh gösteriyor. En düşük mertebelerinden ülkemizin en üst yönetim makamı olan cumhurbaşkanlığına kadar bu tür makamları milletimiz imam hatip mezunlarına güvenle teslim ediyor. Çünkü milletimiz şunu düşünüyor, “Bu okulun mezunu liyâkat ve ehliyet sahibidir. Bu ülkenin yönetimini

ona teslim edebiliriz. Bu konuda hiçbir endişemiz olmadan bu işi gerçekleştirebiliriz”. Bu da aynı zamanda şunu gösteriyor. Demek ki, imam hatip mezunları liyâkat ve ehliyetle akranlarıyla çok güzel rekabet yürütüyorlar ve bu rekabette her alanda başarılı oluyorlar. Özellikle de siyaset alanında başarılı olduklarını burada açıkça görebiliyoruz ama en üst mertebe ilim mertebesidir İslam medeniyetine göre. İlim rütbesi bütün siyaset mertebelerinin hepsinin üstündedir. Onun için imam hatiplerden beklediğimiz, dünyaya ışık tutacak alimler yetiştirmeleridir.

Tek bir ayet, Kab'e'nin içinde peygamberimize vahiy olunmuş. “Emâneti ehline veriniz” ayeti,

Kabe'nin içinde vahyolunmuştur. Ne kadar önemli olduğunu buradan anlayabiliriz. Peygamberimiz (sav) Mekke'yi fethettikten sonra Kabe'nin anahtarlarını istiyor. O güne kadar anahtarlar Osman Bin Talha tarafından layıkıyla hıfz edilmiş. Anahtarı alıyor, Kabe'yi açıp içine giriyor. İnsanlar merak ediyorlar, anahtarı Osman Bin Talha'dan aldı, acaba şimdi kime verecek? Ve en önemli aday amcası Abbas. Çünkü hacılara su verme işinden sorumlu olan o. İnsanlar düşünüyorlar ki, 'Osman Bin Talha kim, amcası var... Şimdi bu anahtarları amcasına teslim edecek? Ama Kabe'nin içinde peygamberimize bu ayet nazil oluyor. Allah'ü Teala emrediyor: "Allah size emânetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğinizde

adâletle hükmetmenizi emreder". Ve Resulullah (sav) Kabe'den çıkıyor bu ayeti okuyor, anahtarı amcasına değil ehliyet ve liyâkat sahibi olduğunu ispatlamış Osman Bin Talha'ya teslim ediyor.

Ve ona şöyle diyor: Siz zulme dalmadıkça bu emâneti sizden kimse alamaz. Demek ki, Allah'ü Teala bize zaman zaman ehliyet ve liyâkatimizden dolayı belli emânetler, belli makamlar, belli görevler veriyor ama zulme daldığı zaman da bu emânetleri elimizden alıyor. Bunu da peygamberimiz ifade ediyor.

*Peygamberimiz (sav)
açıklık getiriyor:
"İsler, makamlar,
görevler ehil
olmayana verildi mi
kıyameti bekle".*

Peki ehliyet ve liyâkat kaybolursa, meritokrasi dediğimiz böyle bir sistem kurulmazsa ne olur? Peygamberimiz (sav) bunun cevabını çok güzel vermiş. "İsler ehil olmayan insanlara verildiği zaman kıyameti bekle" diyor. Buradaki kıyamet evrenin kıyameti değil, bir grubun kıyameti, bir devletin kıyameti, bir medeniyetin kıyameti... Biz bunu Osmanlı'nın çöküşüyle yaşadık, Allah bize bir daha yaşatmasın.

Bu hadisin söyleniş sebebi çok ilginç. Ayetlerin sebebi nüzulü, hadislerin sebebi vürudu var. Bir keresinde peygamberimiz (sav) sahabeyle sohbet ederken bir bedevi geliyor. Bedeviler adap usul çok fazla bilmediklerinden dolayı sohbeti keserek peygamberimize soruyor, diyor ki: "Ya Resulullah kıyamet ne zaman

kopacak?” Peygamberimiz sohbetini kesip cevap vermiyor. Bazı insanlar diyorlar ki, “Herhalde duymadı.” Bazıları da diyor ki, “Duydu ama neden sohbetimi yarıda kestini diye kızdı cevap vermiyor.” İçlerinden böyle düşünüyorlar. Sonra Resulullah (sav) sözlerini bitirip soruyor: “Kıyameti soran o adam nerede?” Bedevi diyor ki, “Buradayım Ya Resulullah.” Diyor ki, “Emânet zayi edildi mi kıyameti bekle”. Tabi bedevi bunu anlamıyor. Diyor ki, “Ya Resulullah, emânet nasıl zayi edilir?” Peygamberimiz (sav) açıklık getiriyor: “İşler, makamlar, görevler ehil olmayana verildi mi kıyameti bekle”.

İşte demek ki, adâlete, ehliyete, liyâkate dayalı olmayan bir sistem çökmeye mahkumdur. Peki işler neden ehliyet ve liyâkati olmayan insanlara verilir? Bunun sebebi nedir? Sosyolojik olarak hadisi şerifi açıklamak istiyorum. Birincisi, ehliyet ve liyâkat sahibi adam yoktur, mecburen insanlar kahtı rical dediğimiz ehliyetsiz liyâkatsiz insanlara o görevleri verirler. Çünkü oraya birini oturtmak lazım. İkincisi, ehliyet ve liyâkat sahibi insanlar olduğu halde haksızlık yapılarak, zulüm yapılarak işler onlara değil, ehil olmayan insanlara, etiketi, imajı, bağlantıları olan insanlara verilir.

İste bu iki durum da o toplumun, o devletin, o sistemin kıyametidir. Birincisinde cehalet hakim olmuş, bu sistem kendini yenileyecek adamları yetiştiremiyor. İkincisinde burada adamlar

*Peki niçin liyâkat?
Emâneti yüklenmeye,
taşımaya niçin ehliyet
ve liyâkat gereklidir?
Nedir o emânet?
Dinimiz, vatanımız,
bayrağımız ve en
önemlisi yeni nesiller
bizlere emânet. Allah'ın
emâneti. Öğretmenlik,
hocalık, milli eğitim,
üniversite bu emânetleri
yüklenmek demek. Çok
ağır bir vazife.*

var kaliteli, onlara hizmet etme, iş yapma şansı verilmiyor. İkisinde de sistem çökecek demektir.

Emânet kelimesi çok anahatar bir kelime. Alimler bunu kitaplarda şöyle tanımlıyorlar: Allah'ın bir insana yüklediği bütün görevler. İnsanlığımızı gerçekleştirmemiz bir emânettir. Allah'ın yeryüzünde halifesi olmamız bir emânettir. Bakın bu halife kelimesi çok yanlış anlaşılıyor. Her insan Allah'ın yeryüzünde halifesidir. Devlet başkanı ise Resullullah'ın halifesidir. Her insanın makamı aslında devlet başkanından daha yüksektir. Allah'ın halifesi mi daha yüksek, peygamberin halifesi mi? İnsanı bundan daha fazla onurlandıran hiçbir felsefe görmedim, ne batıda ne doğuda.

İnsanı Allah'ın halifesi yapmaktan, böyle bir üstün onur vermektense daha başka ne olabilir ama bu bir emânet. İnsanlığımız bize emânet. Yine aynı

şekilde yeryüzünü imar etmek, inşa etmek. Bu da Allah'ın bize bir emâneti.

İnsanın hak ve vazife sahibi olmasına ehliyet deniyor. Ehliyet sahibiyse bir insan, hakları olur, vazifeleri olur. Ehliyet sahibi değilse hakları ve vazifeleri olamaz. Ehliyet, emânetin ön şartıdır. Tüm ibadetler, muamelat, ahlak, bütün bu vazifelerimiz hepsi Allah'ın Teala'nın bize emânetidir. Bunları yapmadığımız zaman kendi içimizde emâneti zayi etmişiz demektir. Nasıl ki, devlette emânet zayi olunca devlet çöker, insanın iç yönetiminde de emânet zayi edilince yani Allah'ın insana yüklediği vazifeler gerçekleştirilmediğinde insanın iç yönetimi çökmüş demektir.

Peki niçin liyâkat? Emâneti yüklenmeye, taşımaya niçin ehliyet ve liyâkat gereklidir? Nedir o emânet? Dinimiz, vatanımız, bayrağımız ve en önemlisi yeni nesiller bizlere emânet. Allah'ın emâneti. Öğretmenlik, hocalık, milli eğitim, üniversite bu emânetleri yüklenmek demek. Çok ağır bir vazife. Bizim siyasetname literatürümüzde denir ki; her makam, her görev bir emânettir. Emânet ne demek? O senin değil, sana geçici olarak verilmiş. Peki kimin emâneti? Bir, Allah'ın emâneti. İki, Peygamberin emâneti. Üç, ümmetin emâneti. Dört, ulul emrin emâneti. Bunlara karşılı mesulsün, dünyada ve ahirette bunun hesabını vermeye yükümlüsün. Yarın Allah'ın Teala, peygamberimiz ve ümmet sana soracak: “Seni şu makama getirdik, sen ne yaptın?”

Hesaba çekilebilirlik, hem dünyevi olarak hem de uhrevi olarak. Bize verilen emânetler insan olarak çok büyük. Allah bu emâneti yerlere, göklere tevdi ediyor, onlar kabul etmiyor, insan üstleniyor. Nedir o emânet? Gökler bize emânet. Atmosferi korumakla yükümlüyüz, atmosferin delindiğinden, zarar gördüğünden bahsediliyor, demek ki sahip çıkamıyoruz. Denizler bize emânet, çöp adalarından, plastik adalar olduğundan bahsediliyor okyanuslarda. Demek ki, denizler emânetine sahip çıkamıyoruz. Ağaçlar bize emânet, denizdeki balıklar bize emânet, kuşlar; çiçekler bize emânet. Tüm beşeriyet, tüm dünya ve hepsinden önemlisi tüm ümmet bize emânet.

Tarihimiz, medeniyetimiz, eccadın bize bıraktığı tarihi eserler bunlar hepsi bize emânet. Tarihi eserleri restore ediyoruz. Tamir ediyoruz, bakımını yapıyoruz ama hepsinden önemlisi Allah'ın şaheseri olan insanların tahrip edilen kalplerini restore etmek, akıllarını restore etmek. Tahribatın en derini, en büyüğü akıllar ve kalpler üzerinde gerçekleşmiştir. Ama unutmayın restore etmek çok daha ince bir işçilik, çok daha ustalık gerektiriyor.

Ruhumuz bize emânet. Hani derler ki, emâneti teslim edeceğiz, emâneti taşıyoruz. Bedenimiz bize emânet. Bazıları bedeni kendinin zannediyor. Sen kaç para verdin de aldın, tapusu ne-

Ancak materyalist ve kapitalist modern bilim ve eğitim Allah'ın insanlara emânet ettiği çevreye ihanet etmiştir, aileye ihanet etmiştir, evrene ihanet etmiştir. Bugün çevreyi kirleten teknolojileri kim üretti? Çok saygı duyduğumuz modern bilimin öncüsü olan insanlar, mühendisler...

Neden? Çünkü dinden, değerlerden, ahlaktan kopuk sadece güç ve menfaat peşinden gittiklerinden dolayı.

rede? Allah'ın sana verdiği bir emânettir senin bedeninin. Çocuklarımız bize bir emânettir, eşlerimiz bize bir emânettir. İşte bunların hepsi Allah'ı Teala'nın bize vermiş olduğu emânettir.

Ancak materyalist ve kapitalist modern bilim ve eğitim Allah'ın insanlara emânet ettiği çevreye ihanet etmiştir, aileye ihanet etmiştir, evrene ihanet etmiştir. Bugün çevreyi kirleten teknolojileri kim üretti? Çok saygı duyduğumuz modern bilimin öncüsü olan insanlar, mühendisler. Neden? Çünkü dinden, değerlerden, ahlaktan kopuk sadece güç ve menfaat peşinden gittiklerinden dolayı.

Yine aynı şekilde bu modern eğitimden geçen insanlar bireyselliği yüceltiyor, aileyi aşağılıyor. Çoluk çocuk sahibi olmuyor. Demek ki bu modern eğitim, modern bilim, aileye ihanete götürüyor insanları. Çünkü onun arkasında kapitalist, ferdiyetçi, materyalist bir yaklaşım var. Taha Abdurrahman, büyük düşünür, onun çok sevdiğim bir kitabı var. Emânetçi olarak siyaset, emânet bilinciyle siyaset. Çünkü siyasetin ne olduğu konusunda çok farklı teoriler var. Siyasetin amacını güç kazanmak veya çıkar elde etmek olarak görüyorlar. Ama Taha Abdurrahman diyor ki, "Siyaset emânet taşımaktır."

Şimdi konuya böyle yaklaştığımızda siyaset kavramı tamamen değişiyor. Çok farklı bir teorik zemin üzerine oturuyor. Bizim tüm geleneğimizde de böyledir. Ama maalesef bugün siyaset bilimi bölümlerinde böyle bir siyaset anlayışı okutulmuyor.

Bu açıdan baktığımızda her makam bir emânet, her vazife bir emânet. Makamlar emânet görüldüğü zaman siyasete çok farklı bir anlam yükleniyor. Bizim kamu yönetimi bölümlerimizde, siyaset bilimi bölümlerimizde böyle bir anlayış yeniden hakim olsa çok daha farklı bir yönetim tarzı ortaya çıkar.

Devlet emânet, devlet makamları emânet. Emâneti de sahibinin istediğine göre korumak ve gözetmek gerekiyor. Peygamberimiz (sav) devleti ilk

defa emânet olarak kurumsallaştıran ve kuramsallaştıran kişidir. Onun yaşadığı dönemde devlet başkanları devleti kendi mülkiyetleri olarak görüyorlar. Devlet hazinesini kendi hazinesi olarak görüyor. Devlet hazinesini ilk defa devlet başkanının mülkü olmaktan çıkartan Hz. Peygamberdir. Demıştır ki, "Beytülmal bana ve aileme haramdır." İlk defa, büyük bir devrim. Siyaset tarihinde, devlet yönetiminde büyük bir devrimdir. Ve kendisi devlet başkanı olarak maaş almadan çalışmıştır. Gönüllü, ibadet niyetiyle.

Dünya tarihinde maaşla çalışan ilk devlet başkanı Hz. Ebubekir efendimizdir. Kendisi büyük bir tüccar ama halife seçildikten sonra bir taraftan ticaretini yapıp geçimini temin etmeye çalışıyor, bir taraftan devletin işlerini yürütüyor. Tabi devlet de büyüyor,

Afrika'ya doğru, İrana doğru genişliyor, savaşlar yaşanıyor. Bu sefer Sahabe-i Kiram diyor ki, "Sen kendini helak ediyorsun. Sana beytülmalden ücret tahakkuk ettirelim, sen geçimini onunla idame ettir." Ne kadar ücret tahakkuk ettiriyorlar, biliyor musunuz? Asgari ücret. Geçimini idare edecek kadar. O, bu şekilde hizmet ediyor.

Bunların hepsi siyaset emânet olarak görüldüğü zaman neler olacağını birkaç örneği. Osmanlı padişahları da maaşla çalışıyordu. O dönemde 14. Lui "Devlet benim" diye haykırıyordu ama Osmanlı padişahları devlet memuruydu, maaşla çalışıyordu. Ona da tımar, zeamet veriyorlardı. Hazine-i Amme ile Hazine-i Hassa ayırdı. Hatta parası yetmediği zaman borç alan padişahlar var.

Bu noktada devletin bu emânet anlayışıyla ortaya çıktığında nasıl bir yapı meydana geleceğini İbn-i Haldun Mukaddime eserinde özetlemiş. Bu şema, İbn-i Haldun'un kendi imzasını taşıyan bir yazma mukaddime nüshasında Süleymaniye Kütüphanesi'nde duruyor. Burada İbn-i Haldun peygamberimizin geleceğinden gelen bir devlet yönetimi nasıl olur bunu ifade etmiştir.

Burada en önemli mesaj şudur, devleti daire şeklinde çizmiş olması. Genellikle doğuda ve batıda devlet resmedilirken piramit şeklinde resmediliyor. Bir de Hobbs'un canavar şeklinde resmettiği var. İbn-i Haldun devleti yuvarlak bir daire şeklinde çizmiş. Devletin piramit değil de daire şeklinde yapılandırılması çok büyük bir devrimdir.

Eşitlikçi, katılımcı bir devlet ve yönetim anlayışını burada ortaya koymuştur.

Çünkü bizim yönetim sistemimizde yöneticilik, piramidin tepesinde oturup insanları sömürmek, onları ezme anlamında değil, onlarla birleşip emâneti taşımak anlamına gelmektedir.

Son soru, “Emânet ve liyâkat sahibi yeni nesilleri nasıl yetiştireceğiz? Emânet ve liyâkati öğrencilerimize nasıl kazandıracacağız?”

Önce şunu netleştirmemiz gerekiyor, eğitimin amacı ehliyet ve liyâkat sahibi insanlar yetiştirmektir. Eğitimin amacını bu şekilde net bir şekilde ifade etmemiz gerekiyor. Bu ehliyet ve liyâkatin ölçütlerini de kendi medeniyetimizden alarak belirlememiz gerekiyor.

Ehliyet ve liyâkat sahibi bir nesli ancak ve ancak ehliyet ve liyâkat sahibi hocalar, ebeveynler yetiştirebilir. Bugün gençlerimizden şikâyet ediyoruz. Hayır, gençlerde sorun yok. Sorun bizde. Biz ehliyet ve liyâkat sahibi değiliz. Çocuklarımız da bizim yansımamız. Onlar bizim meyvemiz.

Önce kendimizden şikâyet edelim, çuvaldızı kendimize batıralım. Biz ehliyet ve liyâkat sahibi olmazsak yetiştirdiğimiz nesiller de kesinlikle ehliyet ve liyâkat sahibi olamaz. Öncelikle öğretmenliği önemsememiz

gerektiriyor. Anne babalığı, ebeveynliği önemsememiz gerekiyor. Eğer Türkiye’de ehliyet ve liyâkat sahibi bir gençlik yetiştirmek istiyorsak benim bir önerim var. Şu 10 maddeyi eğitim ve kültür, medeniyet politikamızın temeli yapalım.

10 TEMEL İLKE:

Birincisi, eğitimin amacı fikri bağımsızlıktır. Yani öğrencileri taklitçilikten tahkike geçireceğiz. Hedefimiz bu olmalıdır. Neyi taklit olursa olsun; İslam’ı da taklit etmesin, batıyı da taklit etmesin. Çünkü bizim kelam kitaplarımızda taklidi iman makbul değildir, tahkiki iman makbuldür. Fıkıhta da fıkıh eğitiminin amacı tahkik sahibi, müçtehit insan yetiştirmektir. İnsanları taklitçilikten kurtarmaktır. Bizim geleneğimizde bu eğitimin amacı buydu. Ama düşünün kendi dinini bile taklit yoluyla benimsemeyi yasaklayan bir medeniyetin çocukları batı medeniyeti taklitçiliği üzerine gidiyor, bunu değiştirmemiz gerekiyor.

İkincisi, eğitim sistemimizin özgün olması gerekiyor. Taklit bir eğitim sistemi yerine bizim kendi sistemimizi kendimizin kurması lazım. Elhamdülillah bu birikime de sahibiz. Bunu çok rahatlıkla yapabiliriz.

Üçüncüsü, mukayeseli eğitim metodunu benimsemeliyiz. Sadece İslam’ı değil aynı

zamanda batıyı da doğuyu da öğretilim. Küresel bir çağda yaşıyoruz. Kafamızı kuma sokarak bir yere gidemeyiz. Çin'i de çok iyi tanımamız lazım, Afrika'yı da Amerika'yı da hepsini çok iyi tanımamız lazım. Bu da mukayeseli bir eğitimle olur. Ama şu anda maalesef Avrupa merkezci bir eğitim veriliyor Türkiye'deki okullarda, bunun acilen değişmesi gerekiyor.

Dördüncü madde, bütüncül eğitim metoduna geçmeliyiz. Akademik eğitimle birlikte karakter eğitimini de vermemiz lazım. Buna bizim geleneksel eğitimde talim ve tezkiye deniliyor.

Kuran-ı Kerim'de Peygamberimizin eğitim metodu anlatılırken, "Onlara kitabı ve hikmeti talim eder ve onları tezkiye eder" deniyor. Demek ki iki eğitim metodu var. Birincisi talim, akademik eğitim, ikincisi tezkiye yani ahlaki eğitim, karakter eğitimi.

Burada tabi karakter eğitimi deyince bunun çok farklı versiyonları var, her kültüre göre değişiyor. Bizim gençlerimizi fütüvvet ahlakıyla yetiştirmemiz lazım. Bu fütüvvet önderleri Anadolu'nun İslamlaştırılmasında çok önemli rol oynamışlar. Bunların en önde gelenlerinden bir tanesi Allah rahmet eylesin Malatyalı Somuncu Baba'dır. Ve bunun Konya'da, Kayseri'de her tarafta başka bir örneği var.

Biz gençlerimizi Amerikan kültürüne mahkum etmemek is-

tiyorsak onlara bir alternatif sunmamız gerekiyor. Bu da fütüvvet'tir. Şu anda dünyada Türkçede, Arapçada, Farsçada yüzlerce fütüvvetname var gençler için ama maalesef bunlar unutulmuş.

Beşinci madde, daha küçük yaştan itibaren insanlar kabiliyetlerine, meraklarına göre farklı alanlara yönlendirilmelidir. Yani herkese uyan bir ayakkabı yok. Dolayısıyla ihtisaslaşmaya gitmemiz gerekiyor.

Altıncı madde, meraklandırarak ve uygulayarak bir eğitim sistemine geçmemiz gerekiyor, ezberciliğe son vermemiz lazım.

Yedinci madde, medeniyet bilinci kazandıran bir eğitiminin olması lazım. Yani öğrenci bizim eğitimimizden çıktığı zaman, "Ben İslam medeniyetine mensubum" demeli ve bununla gurur duymalı. Bugün batıda birçok üniversitede 'batı mirası' diye bir ders okutuluyor. Amacı, öğrenciye "Sen batılısın" deyip eski Yunan'dan başlayan bir medeniyet bilinci ve medeniyet kimliği kazandırıp "Vay be, biz neler yapmışız, ne kahramanlarımız varmış" diyerek gurur duymalarını sağlamak. Ama maalesef bizim eğitim sistemimizde kafalar karışık. Biri bir şey söylüyor, diğeri başka bir şey söylüyor.

Sekizinci olarak; orijinalliği, yeniliği, gelenekli yenilikçilikte arayan bir yaklaşım benimsememiz gerekiyor. Geleneksiz yenilikçilik olmaz. Yenilikçilik olma-

dan da gelenek yaşayamaz. Bu ikisinin doğru oranlarda beraber olması gerekir.

Dokuzuncu olarak; etik, estetik ve metafizik alanlarını ihmal etmememiz lazım. Merhum Şerif Mardin hocamız cumhuriyet dönemindeki eğitimi eleştirirken bunu söylemişti. "Cumhuriyet dönemi eğitimi iyi, doğru, güzel bunların ne olduğunu öğrencilere öğretmiyor. Etiği, estetiği, metafiziği ihmal ediyor" demişti, bunu telafi etmemiz gerekiyor.

Onuncu olarak; gençlere bir gelecek vizyonu vermemiz gerekiyor. O gelecek vizyonu da gençleri mobilize edecek ve bütün insanlığa bizim vaadimizi ifade edecek bir vizyon olması gerekiyor.

Bugün Rus gençliğinin bir gelecek vizyonu var. Çin'in bir gelecek vizyonu var, İsrail'in bir gelecek vizyonu var, İran'ın gelecek vizyonu var, AB'nin, Amerika'nın bir gelecek vizyonu var. Peki Türkiye olarak, ümmeti Muhammed olarak bizim gelecek vizyonumuz ne? Biz diyoruz ki, "Gençler çalışmıyor, koşmuyor." Ne için çalışacaklar, nereye koşacaklar? Biz bir hedef koyduk mu, koymadık. Onun için gençliğin motive olabilmesi için, mobilize olabilmesi için bir kıvılcıkta, bir rüyaya, bir ütopyaya ihtiyacı var.

İste ben bu rüyanın adını 'Açık Medeniyet' olarak koydum. Peygamberimizin Medine'de kurduğu Açık Medeniyet mode-

lini yeniden canlandırıp bütün dünyaya barış ve adâlet getirecek bir sistemi hedeflememiz gerekiyor. Sadece Müslümanlara değil gayrı Müslimlere de, sadece Türklere değil tüm dünyaya barış ve mutluluk sunacak bir adil sistemi hedeflememiz ve bunu da gençlerimizin önüne kızıl elma olarak koymamız gerekiyor.

Karl Mannheime büyük bilgi sosyoloğu diyor ki, “Sosyal değişim ve dönüşüm ütopyalardan gelir. Ütopya yoksa sosyal değişim, dönüşüm olmaz ve realist insanlar ütopya üretmez.” Batıdan ve doğudan eğitim modeli ithal etmeye acilen son vermemiz gerekiyor. Kendi eğitim modelimizi kendimiz üretmemiz gerekiyor.

Bugün deniliyor ki, Finlandiya'nın çok güzel bir eğitim modeli var, dünyada birinci. Singapur'un çok iyi bir eğitim modeli var, dünyada birinci. Peki neden bunlar birbirini kopyalamıyor? Neden Singapur, Finlandiya'nın modelini almıyor? Neden Finlandiya, Singapur'un modelini almıyor? Yine aynı şekilde IB diye bir model var, bir de Montessori var. Niye bunlar bir araya gelip kapatalım, tek bir metot yapalım demiyorlar. Çünkü hepsinin farklı olarak yetiştirmek istediği bir insan modeli var.

Şunu aklımızdan çıkarmayalım. Eğitim bir kültürün ve medeniyetin, bir ülkenin ihtiyacı olan, idealize ettiği insanı yetiştirme aracıdır.

Yani Finlandiya belli bir insanı idealize ediyor, onu yetiştirecek sistemi kurmuş. Singapur belli bir insanı idealize ediyor, onu yetiştirecek sistemi kurmuş. Biz de kendi medeniyetimizin idealize ettiği insanı belirleyeceğiz. Diyeceğiz ki, “Son ürün bu olacak”, sistemi ona göre kuracağız. Yani bugün deniliyor ki, “İyi bir eğitim sistemi kuralım.”

İyi bir eğitim sistemi kurmanın birinci şartı, “Sen buradan ne üreteceksin?” Onu belirleyeceksin, sonra da onu üretecek şekilde tasarlayacaksın. Ama o kafamızda net değilse rastgele sistem tasarlanmaz. Biz bugün Finlandiya eğitim modelini ithal

etsek iyi Finlandiyalılar yetiştiririz. Türkiye Cumhuriyeti vatan-daşı iyi Finlandiyalılar. Singapur eğitim modelini ithal etsek Türk görünümlü Singapurlu yetiştirmiş oluruz. Onun için kendimize özgü ideal Türk ve Müslüman insanı yetiştirecek eğitim modelimizi kendimiz tasarlamamız gerekiyor.

Bir eğitim sisteminin başarısı insanımızı, yani Allah'ın ve milletin bize verdiği emâneti, liyâkat ve ehliyetle taşıyıp taşıyamayacağı ölçüde ne kadar yetiştirdiğimize bağlıdır. Eğer emâneti layıkıyla taşıyacak insanlar yetiştiriyorsa eğitim sistemimiz başarılıdır, yetiştirmiyorsa başarısızdır. Buna göre değerlendirmemiz gerekir.

Dışarıdan eğitim modeli ithal etmek yerine dışarıya eğitim modeli ihraç edecek bir noktayı hedeflememiz lazım. Bugün Türkiye dışarıya silah ihraç ediyor, onur duyuyoruz, seviniyoruz. Elhamdulillah güzel bir şey. Ama gerçek manada saygın bir ülke olmamız eğitim modeli ihraç ettiğimiz zaman olur, tank tüfek ihraç etmekle değil. Eğitim modeli ihraç etmekle dünyada güçlü ve saygın bir ülke haline gelebiliriz.

Eğitimin şekil boyutu var, bu çok önemli. Eğitimin ruhuna odaklanmamız lazım. Eğitim insanlara nasıl bir ruh veriyor? Fütüvvet ruhu mu aşıyor yoksa başka bir ruh mu aşıyor? Modern eğitim, modern bilim, insanları yabancılaştırıyor. Ama bu

İyi bir eğitim sistemi kurmanın birinci şartı, "Sen buradan ne üreteceksin?" Onu belirleyeceksin, sonra da onu üretecek şekilde tasarlayacaksın. Ama o kafamızda net değilse rastgele sistem tasarlanmaz. Biz bugün Finlandiya eğitim modelini ithal etsek iyi Finlandiyalılar yetiştiririz. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı iyi Finlandiyalılar. Singapur eğitim modelini ithal etsek Türk görünümlü Singapurlu yetiştirmiş oluruz. Onun için kendimize özgü ideal Türk ve Müslüman insanı yetiştirecek eğitim modelimizi kendimiz tasarlamamız gerekiyor.

Türkiye söz konusu olduğunda yabancılaştırma iki katına çıkıyor. Kendi ülkemizden utanç duyan, nefret eden, kendi medeniyetinden aşağılık duyan nesiller ortaya çıkabiliyor.

Bizim milli eğitim olabilme-miz için milliyetiyle gurur duyan, medeniyetiyle gurur duyan insanları yetiştirebilecek yaklaşımı benimsememiz gerekiyor. Batıdan ithal sahte kahramanlara son vermemiz lazım. Batıdan ithal eğitim tarzına son vermemiz lazım. Ve imam hatiplerde olduğu gibi doğruyla batıyı, madde ile manayı, dinle bilimi, modernle geleneği, akılla vahyi, dünyayla ahireti birleştiren yeni nesiller yetiştirmemiz gerekiyor.

Bunlar batının ürettiği sahte ikilemler. Bu sahte ikilemden elhamdulillah imam hatipler kuruluyor. Din mi, bilim mi, akıl mı, vahiy mi, modernite mi gelenek mi, elhamdulillah imam hatibin verdiği yaklaşım bunu aşıyor ve dengeli bir sentez oluşturuyor.

LIYÂKAT MESELESİNE DAİR BİR DERKENAR

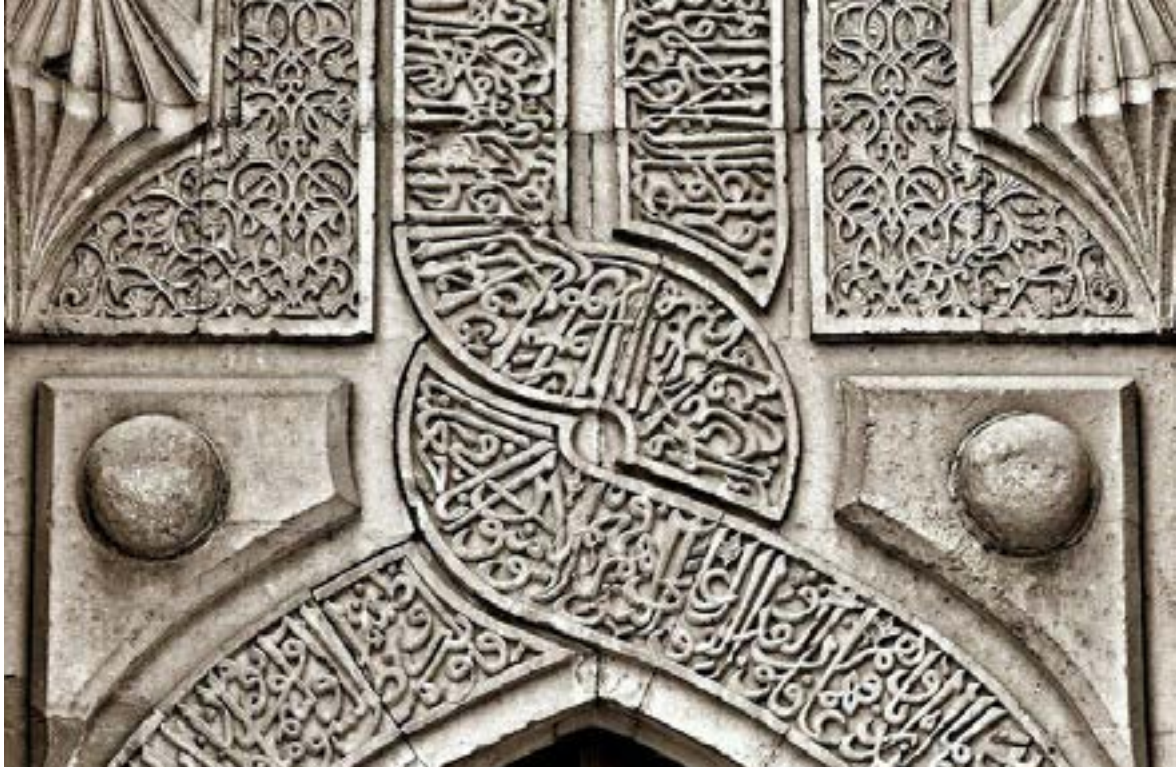
DR. VAHDETTİN
IŞIK

İbn Haldun
Üniversitesi Öğrt. Gör.

*Müslümanlar,
yaklaşık üç asır
önce, dünyanın
gidişatını
yönlendiren bir
merkez olmaktan
çıkmaya başlamıştı.
Ardarda gelen
yenilgiler
sonrasında ise daha
önce yaşamadıkları
bir tecrübe ile
karşı karşıya geldi
Müslümanlar.*

Yeni durumun Müslümanları karşı karşıya getirdiği şey, mevcut duruma düşülmesine sebep olan şeyin doğrudan İslam olup olmadığına dair gündemdi. Meşhur oryantalist Ernest Renan, modern dünyanın sembol kurumlarından birisi olan Sorbon'da yaptığı bir konuşmayla, Müslümanların İslam'ın öğretileri sebebiyle geri düştüğünü ve çözümsüzlüğe gömüldüğünü iddia ediyordu. Renan'ın galip dünyanın sözcüsü olarak dile getirdiği bu iddia Müslümanların fiilen durumları da dikkate alındığında, tesirini daha da artırmaktaydı. Dönemin diliyle ifade edersek, bizatihi İslam'ın terakkiye mani' olduğu iddia ediliyordu. Müslümanların yaşadığı hemen her yerde yoksulluk, yenilmişlik, ihtilaflar gündelik hayatın birer cüz'ü olarak bu iddiayı güçlendiriyordu. Nitekim, dönemin en parlak simalarından biri olan Ziya Paşa'nın diliyle söylersek,

*Diyar-ı küfrü gezdim beldeler
kâşaneler gördüm
Dolaştım mülk-i islami bütün
viraneler gördüm*

mırsalarındaki hal İslam ümmetini kuşatmış bulunuyordu.

Kuşkusuz mevcut durumun sebeplerini doğrudan İslam'a atfederek açıklayan yaklaşımlara itiraz eden güçlü bir başka okuma biçimi vardı dönemin öncüleri arasında. Cemaleddin Efgani, Namık Kemal, Ataullah Bayezidof ve Elmalılı Hamdi Efendi başta olmak üzere, İslam'ın mani-i terakki olmadığını göstermek için eserler kaleme aldılar. Sorunu dar anlamda metafizik düzlemde anlamak yerine varlığın kendi tabiatına muvafık bir şekilde okunmasını esas alan bu yaklaşım sahipleri, olup biteni kendi bağlamında değer-

lendirmenin kapsamlı bir fotoğrafını çizdiler. Onlara göre dünün parlak başarılarını inşa edenler de Müslümandı günün mağduru olan ve bir türlü yenilgiyi aşamayan insanları da. O halde mesele İslam'dan kaynaklanan bir mesele değil, Müslümanların İslam ile ve varlık ile kurdukları ilişkiden kaynaklanıyor olabilirdi. Diğer bir ifade ile, olsa olsa mesele İslam'ı ve varlığı doğru anlama hususundaki kendi nakısamız ile irtibatlı bir mesele olabilirdi. Zira İslam ile doğru bir ilişki kurmak bir yandan eşya ile kuracağımız ilişkinin varlığın tabiatını doğru anlamaya, öte yandan da bu ilişki neticesinde elde edilen mükte-

sebatın ahlaki bir temelde şekillendirilmesine imkan verecekti. Oysa, daha önce de sözünü ettiğim gibi, Müslümanların içine düştükleri durum bu imkanları Müslümanların yeterince tahsil edemediğini gösteriyordu.

Tam da bu noktada, Müslümanların İslam gibi bir imkândan nasıl olup da istifade edemediğini soran Said Halim Paşa gibi öncülerin eserleri, meseleyi farklı boyutları ile müzakere eden bir hasıla oluşturdu. Ne yazık ki, Cumhuriyet sonrası devrimlerin yol açtığı yırtılma, sonraki kuşakların bu miras ile irtibat kurma imkanlarını oldukça sınırlandırmış oldu. Nisbeten

bu irtibatları kurabildiğimiz günümüzde, o dönemin öncüleri ile bizim birikimlerimiz arasında yaşanan irtifa kaybını ortaya çıkarmaktadır.

Bu irtifa kaybı önemlidir. Yüz-yüzele yıl öncesinin birikimi ile dahi bizim aramızda yaşanan bu mesafeye rağmen, o dönemin öncüleri bile bir kahtıricâlden bahsediyorlar. Kahtıricâl, devletin başına ve diğer önemli makamlara geçenlerin kalitesindeki ve liyâkatindeki düşüşü, ciddî devlet adamının ve idarecinin yokluğunu ifade ediyordu. Bu kabulden dolayıdır ki, o dönemin sembol şahsiyetlerinin eserlerinde, bahsi geçen açığı telafi edecek bir öncü insan tahayyülünü resmetmeye sebep olmuştu. Allâme İkbâl'in Câvid'i ve Âkif'in Âsım'ı bu zemine binaen oluşmuş karakterlerdir. Kanaatimce İkbâl'in *Câvidnâme* ve Âkif'in *Âsım* adlı manzum eserleri tam da bu ihtiyacın ne olduğunu ve nasıl bir insan profili ile karşılanabileceğini anlatan çözüm projeksiyonları olarak okunmalıdır. Zira her medeniyetin bir kâmil insan prototipi olduğu gibi İslam medeniyetinin de kendine mahsus bir kâmil insan modeli vardı. Üstelik bu insan, yaşadığı zaman ve zemine göre yeniden yeniden var olmaktadır. Farz-ı muhâl; miladi yedinci asırda yaşayan numune insan ile onikinci yüzyılda yaşayan kâmil insanın aynı donanımlara sahip

olmaları beklenemez. Zira karşı karşıya bulunulan sorunlar, ihtiyaçlar ve mevcut imkanlar farklıdır; bu sebeple de bu insanların müktesebatı da farklı olacaktır ki bu sorunları çözebilirsin, bu ihtiyaçları karşılayabilirsin ve bu imkanları yerli yerince seferber edebilirsin.

Kuşkusuz böyle bir insanın belli bir liyâkat kesbetmiş olduğu varsayılmaktadır. Mesela, II. Meşrutiyet döneminin öncü şahsiyetlerinden olan Said Halim Paşa, çözüm olarak ortaya koyduğu **İslamlaşma** teklifinin

Said Halim Paşa

mahiyetini açıklarken dile getirdiği üç aşamalı tanım, liyâkat sahibinin tahsil etmesi gereken üç şeyi de ifade etmektedir. Sahip olunması gereken şeylerin ilki, *her biri diğerini doğuran dört şeyden ibarettir: İtikadiyât-Ahlâkiyât-İctimâiyât ve Siyasiyât*. Bu dört şey İslamlaşmanın birinci ve temel niteliklerini oluşturmaktadır. *İslamlaşma*'nın ikinci merhalesinde ise zamanın ve muhitin ihtiyaçlarını en muvafık bir şekilde karşılamak amacıyla, bu temel ilkeleri yeniden yorumlamak gelmektedir. *İslamlaşma*'nın üçüncü ve sonuncu özelliği ise, ilk iki aşamayı tahsil etmiş bir Müslümanın amellerini de zamanın ve muhitin ihtiyacını gözeterek tanzim etmesini içermektedir.

Oldukça dolaylı bir açıklama yaptığının farkındayım lakin liyâkat meselesini dar güncel tartışmalara feda etmemek için bu arkaplan bilgisini vermem gerekiyordu. Zira günümüzde liyâkat denilince dar anlamda mesleki formasyon sahibi olup olmamak anlaşılıyor. Elbette mesleki formasyon çok önemlidir ve behemehal kesbedilmesi elzemdir. Lakin liyâkatten anlaşılması gereken şey daha kapsamlı bir çerçevede ele alınmalıdır. Yoksa teknik bilgi ve donanımla yetinen bir liyâkat anlayışı, şahsın kendi birikimini nerede, ne zaman, hangi önce-

lik sırasına göre istihdam etmesi gerektiğini belirlemede kendi tasavvuruyla karar veren bir özne olmasını temin edemez. Bu kişi olsa olsa, başkalarınca çerçevesi belirlenmiş bir alanda, şahsi donanımları istihdam edilen bir *eleman* olabilir. Kanaatimce, bir Müslüman için liyâkat Said Halim Paşa'nın üç aşamalı olarak dile getirdiği şeylerin tamamını içeren bir müktesebatın tâ kendisidir. Devletin iyi işlemesi, hayatın hemen her seviyesinde etkili ve verimli bir süreç yönetimine işlerlik kazandırılması, halkın ihtiyaçlarına ve beklentilerine en iyi şekilde cevap verilmesi öncelikle mezkur donanımlara sahip olan öncü insanların yetişmişliği ile orantılı olacaktır. Elbette bu insanlar gökten zembille inmeyecektir aramıza. İçimizde yaptığı işi gereğince yapan insanlar ne kadar ve ne nisbette çoğalırsa bahsi geçen donanımlara sahip insanlar da o nisbette çıkacaktır içimizden. Bunun için öncelikle aynaya bakmamız gerekiyor. Çözümü daha çok başkalarından bekleyen bir akıl ve ahlak yerine, kıyamet kopacağı bilse dahi elindeki fidanı dikme bilinciyle hareket etmek düşünüyor hepimiz. Nitekim Said Halim Paşa'nın *İslamlaşma* teklifinin tahakkuk edebilmesinin temelinde evvele mirde *itikadiyât*, yani sahih bir bilgi ve akâid bulunmaktadır. Bu itikadiyat insanda bir *ahlâka*

Liyâkatten anlaşılması gereken şey daha kapsamlı bir çerçevede ele alınmalıdır. Yoksa teknik bilgi ve donanımla yetinen bir liyâkat anlayışı, şahsın kendi birikimini nerede, ne zaman, hangi öncelik sırasına göre istihdam etmesi gerektiğini belirlemede kendi tasavvuruyla karar veren bir özne olmasını temin edemez.

dönüşecek, bu ahlak sahiplerinin oluşturduğu bir *ic̣timaiyat* tahakkuk edecek ve nihayetinde de bu bir *siyasetî* şekillendirecektir. Oysa günümüzde sorun algısı da çözüm beklentileri de doğrudan siyaset merkezinden beklenmektedir. Kuşkusuz sorunları siyasete irca eden akıl yürütme biçimi çözümü de oradan beklerken kendini sorunun da çözümün de merkezinden uzaklaştırmaktadır. Farkında olmamız gereken şey, bu anlayışın Müslümanlar arasında yaygın oluşudur. Oysa siyasetin hemen her şeyin merkezine konuşlandırılması oldukça modern bir şeydir. Üstelik bu anlayışın İslami bir temeli de yoktur. Zira vahyin muhatabı bizatihi insandır. Keza İslam düşüncesinin hemen her ekolünde siyaset bir tezahür alanıdır. Diğer

bir ifade ile siyaset *Fıkh*'ın ameli alanlarından bir alandır. Elbette burada siyasetin istiskal edilmesi gerektiğinden bahsetmiyoruz. Zira hem düşünce geleneğimiz bakımından hem de mevcut işleyiş zaviyesinden bakıldığında, siyasetin çok önemli bir imkan alanı olduğu muhakkaktır. Bizim vurgulamak istediğimiz şey, ferd-i vâhid olarak ben, sen ve birarada yaşadığımız diğer insanların tasavvuru, ahlakı ve donanımları ne ise siyasetin de aşağı-yukarı bunların bir yansıması olduğuna dikkatleri çekmektir. Böyle düşünmeyenlerin sorumlulukları hep başkalarına yükledikleri aşikardır. Oysa siyaset yapıcıların hemen hepsi bizim içimizden çıkmaktadırlar. Onlar bizim eşimiz, dostumuz, komşumuz, öğrencimiz, hocamız yahut kendimizden başkası değil. Dolayısıyla orada olan, aşağı-yukarı bizde vardır. Esasen içinde yer aldığımız hemen her kurumsal serüven bir ölçüde böyledir. Kendini bu şekilde konuşlandırmak yerine siyaseti/siyasetçiyi merkezleştiren insanlar, ister istemez ya siyaset yapıcıları kurtarıcı yahut memleketteki her tür sorunun sorumlusu olarak gören bir anafora sürüklenecektir. Bu bir çıkmaz yoldur. Yaşadığımız hemen her yerde gördüğümüz sorunlardan da başarılılardan da kendimize pay çıkarmalıyız. Bu kendini gerçekleştirmiş sağlıklı insanın duruşudur.

Geldiğimiz noktada açıkça görmekteyiz ki, yaşadığımız dünyanın sorunları oldukça karmaşık ve derinliklidir. Böylesine kuşatıcı ve derinlikli sorunların muhatapları olarak vasat birikimlerle ve yöntemlerle bu sorunların üstesinden gelmemiz mümkün değildir. Bizim dünyanın gidişatını, Müslümanların bu gidişat içindeki konumlarını, kendi yaşadığımız ülkenin ahvalini ve bizatihi ferd-i vahid olarak kendi durumumuzu bütünlüklü ve derinlemesine kavramamız gerekiyor ki, bir çıkış yolu bulabilelim. Esasen lafı dolaşıp durduğum şeyin bizim literatürümüzdeki karşılığı, İmam

Azam'ın tanımındaki ifadesiyle Fıkh'tır. Neyin bizim için doğru-iyi-güzel, neyin yanlış-kötü ve çirkin olduğunu anlamayı mümkün kılan bir akıl-inanç, amel ve vicdan sahibi olmak! Zira İzmirli İsmail Hakkı'nın yerinde tasnifiyle İmam Azam'ın kastettiği anlamda Fıkh üç şubeyi de kapsamaktadır: *İtikâdî*, *amelî* ve *vicdânî*. Rahatlıkla ifade edebiliriz ki; insan hayatında bu üç alanın dışında kalan bir şey yoktur. Öyleyse bir Müslümanın hayatta karşı karşıya geldiği hemen her hali doğru kavrama, bu kavrayışa göre bir duruş belirleme ve amel etme, keza bu duruşu ve ameli içselleştirerek ona ihsan anlamına gelecek bir mahiyet kazandırma sorumluluğu bulunmaktadır.

Oysa bugün Müslümanlar olarak nesneleştirilmiş bir hayata icbar edilmiş bulunuyoruz. İnsanların her

türden sorununun en doğru, en ahlaklı ve en adil bir şekilde ancak İslam ile çözebileceğini söylem düzeyinde dile getiren insanlar olarak çok yönlü yetersizliklerle ma'lûl bir hayati

yaşamaya devam ediyoruz. Ziya Paşa'nın dediğine bakarak diyebiliriz ki, üstelik bu sorunu İslam ümmeti olarak oldukça uzun bir zamandır yaşıyoruz. Onun çarpıcı beytinde dile getirdiği şu ifadeler şâyân-ı dikkattir:

*Anlar ki verir
lâf ile dünyâyâ nizâmât
Bin türlü teseyyüb
bulunur hanelerinde*

Yapılması gereken herkesin tek tek kendinden başlamasıdır. Elmalılı Hamdi Efendi'nin dediği gibi, bizim meselemiz sırasıyla; *hubb-u Hakk*, *ma'rifete sa'y* ve *amel-i salih*'tir. Dolayısıyla neyin Hakk olduğunu temin edebilecek bir bilgilenmeye ve bu bilgi doğrultusunda şekillendirilmiş bir amele ihtiyacımız var. Elbette amel derken bütün hayat alanını kapsayan bir eylemden bahsediyorum. Bunu temin etmenin yolu ise var olanı yıkıp yeniden yapmak değil, *tamirat* ve *tadilat* yoluyla bir ıslah çabasına ve dahi mevcut dünyanın ne'liğini görebilmeyi temin edecek bir *keşfiyât-ı cedide*'ye girişmektir. Bunu başarmak için hem tarihi hafızamız hem de bugünkü demografik imkanlarımız yeter de artar bile. Lakin Yunus'un da dediği gibi;

*Çeşmelerden bardağın
Doldurmadan kor isen,
Kırk yıl orada dursa da
Kendi dolası değil.*

DİJİTAL ÖNDER

ÖNDER Mobil çok yakında apple store ve google play marketlerde yerini alıyor. Ücretsiz olarak indireceğiniz uygulama ile ÖNDER ve imam hatip okullarımızdan daha hızlı bilgi sahibi olacak ve programlarımızın başvuruları uygulama üzerinden online yapılabilecek.

EHLİYET VE LİYÂKAT AHLÂKLI BİREY OLMAYI DA İÇERİR

Sümeyye
Ertekin

Gazeteci

Uzun yıllardır tartışılan herkesin hem fikir olduğu ancak birçok sebepten dolayı uygulamada yetersiz kaldığımız bir mesele “ehliyet ve liyâkat”. Aileden başlayarak aldığı eğitim ve iyi bir çevre ile yetişen her kimse “ehliyetli ve liyâkatli” mi? Ehliyet ve liyâkatli olabilmenin temelini ahlaklı olmakta görüyor birçok kimse. Günümüzde işi ehline verme konusunda ne durumdayız? Önceliklerimiz neler? Ehliyetli ve liyâkatli insanlar yetiştirebiliyor muyuz? Farklı kesimlerden üç isme Prof. Kenan Gürsoy, Sosyolog Abdurrahman Arslan, Araştırmacı yazar Abdullah Yıldız’a “Ehliyet ve Liyâkat”i sorduk.

?

Bir işin ehliyet ve liyâkat sahibi insanlara verilmesi için öncelik ne olmalı?

Prof. Kenan Gürsoy
(Büyükelçi, Diplomat, Akademisyen)

Öncelik, liyâkat ve konu ile ilgili ehliyet kesbetmiş olmanın gözetilmiş olmasıdır. Ancak siz adeta birbirlerini tamamlarcasına iki kavramı da birlikte zikrediyorsunuz. “Ehliyet”, işin konusuna ilişkin bir niteliktir. Ne ile ilgili bir çalışma yapılacak ise, ona uygun bir formasyon, bir yatkinlik ve başarı için bir dinamizm gereklidir. Bunlar, işin oluşturulabilmesi adına vaz geçilmeyecek temelde zorunlu şartlardır. O alanda yetişmemiş, fizik ve psikolojik

anlamda hazır olmayan birine işi teslim edemezsiniz. Ayrıca çalışma azmi ve becerisi o şahıs için söz konusu değil ise verim alınması mümkün olmayacaktır.

Fakat **“liyâkat”**a gelince aranamakta olan özelliğin mânâsı bir az daha öteye doğru bir değerlendirmeyi, hem istihdam eden (iş veren) hem de hizmete talip olan açılarından gerekli kılıyor. Bu etik bir çerçeveyi gündeme getirmekle ilgilidir. Zihinsel ve bedensel yetkinlik ve yeterlilik elbette ön şarttır ama liyâkat, söz konusu olan ferdin ahlâken de, işin öngördüğü değer bilincine bizzat sahip olmasıdır.

İnsan, **“kendilik”** bilincine, sorumluluk seviyesinde “değerlerin” farkındalığına ve hepsinden öte **“ahlâki şahsiyet olma endişesine”** sahip olmalıdır. O, sadece bir yaratık değil, bir anlam ve değer varlığıdır. Geçekleştirilecek olan işin taşıdığı anlamı fark edip, özümseyebilmeli; ulaşılabilecek olan başarının erdemini kendisi ve temel bir ahlâklılık adına gözetebilmelidir.

Liyâkat, her şeyden önce “İnsan Haysiyetinin” ve ilgili çalışma sektörünün değerinin gözetilmesi ile ilgilidir.

Abdurrahman Arslan
(Sosyolog, Yazar)

Ehliyet ve Liyâkat “iş” olarak tanımladığımız şeyin bilgi birikimi ve amel düzeyinde gerekli gördüklerine vakıf olmak şeklinde anlıyorum. Yani burada iş dediğimiz kendini gerçekleştirebilmesi için kabiliyet ve mantığını yine kendinin belirlediği bir insanda bu görevin yerine getirilmesini istemesidir. Tanımımıza sadık kalarak konuşursak burada insandan işe değil tersine işten insana giden bir süreçten bahsediyoruz. Belirleyici olan bu ise, tayin edilen insan ya da burada tayin edici olan insanın rolü fazla yoktur. Burada esas tayin edici olan “iş”tir. Kabe’nin temizliğini yapan insanı, Resulullah (SAV)’in tekrar aynı işe tayin etmesi gibi.

Ancak bizim burada ayırıcı iki hususa daha değinmemiz lazım. İlki iş dediğimiz şeyin mahiyetiyle ilgilidir; diğeri de her zaman ve her yerde olması gerektiği gibi, İslam’ın temel amacı

ve ideali olan “iyi insan” fikridir. İyi insanın başta gelen ölçüsü de ahlaklı olmaktır. Dolayısıyla ehliyet ve liyâkatten bahsederken bu husus birinci dereceden önemli bir etkidir. Bu daha evvela işin kendisinin gerektirdiği ölçüleri dikkate alırken bu arada da ehliyetli olarak görülenler içinde ahlaklı olanın seçimidir. Zira İslam ahlakı adâlete içkindir.

Abdullah Yıldız
(Araştırmacı, Yazar)

Arapça “ehl” kökünden türeyen “ehliyet” sözlükte ‘yetki, elverişlilik, **liyâkat**, yeterlilik’ gibi anlamlara gelir. İslâm hukuk doktrininde ehliyet kelimesi kişinin dinî ve hukukî hükme konuya elverişli oluşunu ifade eden bir terim olarak kullanılır. Liyâkat ise layık olma, yaşama, yaşarlılık, uygunluk, yeterlilik, yetenek anlamlarına gelir.

Nisa suresinin 58. ayetinde şöyle buyrulur: “Allah size, emânetleri mutlaka ehline vermenizi ve insanlar arasında hükmettiği-

niz zaman adâletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne güzel öğütler veriyor. Şüphesiz Allah her şeyi işitmekte, her şeyi görmektedir.”

Peygamberimiz (SAV) de “İş, ehil olmayana verilince kıyameti bekle” buyurmuştur (Buhari, İlim 2). Bu ayet ve hadisten hareketle, -gerek ‘bir kimseye bırakılan mal ve eşyanın korunması’ anlamında olsun, gerekse ‘bir işin yani görev ve sorumluluğun hakkıyla yani adâletli bir şekilde yerine getirilmesi’ anlamında olsun- emânetin ehline yani ehliyet ve liyâkat sahibi olan insanlara verilmesi, İslâmî bir önceliktir. Allah ve Rasulü’nün bu talimatlarına aykırı

davranmak adâletten sapmak yani zulüm olduğu gibi, Allah’ın emânetine de Allah’ın kullarına da ihanet etmek anlamına gelir. Öyleyse işi ehline vermede, Allah’a ve kullarına karşı sorumluluk bilinci taşıyan âdil ve yetenekli insanlar öncelenmelidir.

?

İnsan yetiştirme konusunda eksikliğimiz olduğunu düşünüyor musunuz?

Ehliyet ve liyâkat konusuna etkisi ne ölçüdedir?

Prof. Kenan Gürsoy
(Büyükelçi, Diplomat, Akademisyen)

Fiziksel ve zihinsel yeterliliği, hatta yetkinliği kazandırmak hususunda oldukça iyi durumda olduğumuz söylenebilir. Kademe kademe, somuttan soyuta doğru iyileşen bir formasyon verdiğimizizi düşünüyorum.

Ama asıl insan yetiştirme konusundaki eksikliğimiz, “**insanca yetiştirilme**” konusundadır.

Maddi başarılarla ve her konuda dünyevî ortamlar adına “**güç sahibi**” kılmaya ve olmaya yönlendirilmiş ihtiraslarımız, bizi adeta “**küçük tanrılar**” haline getiriyor.

Eksiklerimizi ve hatalarımızı kabul etmemek gibi bir yanlışın içine sevk ediyor. Bunun ahlâkî şahsiyetimiz açısından ve dolayısıyla liyâkat konusundaki kayıtsızlığımız bakımından büyük sıkıntılar doğurduğu açıktır. Değer bilinci, ancak kendi ölçüsünü ve genel anlamda adâlet arayışını gündemde tutmakla ilgilidir. Ruhî anlamda bir tekâmül daima hedefte olmalıdır. Bu ise, her bakımdan ve her konuda kendini her yere layık görmekten farklı bir tavrı gerektirir.

Ahlâk, ilgiliye, “en lâyük olan (elyak) gerçekten ben miyim?” sorusunu sordurabilmelidir.

Bütün bunlar elbette irfana dayalı bir yetiştirme tarzı ile alâkalı görülüyor.

Kendi kendimize soralım “Biz bunun neresindeyiz?”

Abdurrahman Arslan
(Sosyolog, Yazar)

Evet düşünüyorum. Ama neye göre insan yetiştirmekten bahsediyoruz diye de sormak istiyorum. Elbette ki insan yetiştirmek ehliyet ve liyâkati de içerir. Eğer insan yetiştirmek derken üniversitede okumayı kastediyorsanız bu fikre katılmıyorum. Bu fikir 20. yüzyılda kaldı. Bizim için belirleyici ve önemli olan ahlaklı bir insan yetiştirip yetiştiremediğimizdir. Bunu okulda yetiştiremediğimizi uzun bir tecrübe sonrasında artık kabul edelim. Ancak yine kabul etmemiz gereken bir başka husus bu insan modelini artık ailede de yetiştiremiyo-

ruz. Başa dönerek tekrar sormak istiyorum. Neye göre biz insan yetiştirmekten bahsediyoruz? Bürokrasi için mi, toplumu yönetmek için mi, baba ve anne olmak için mi, yoksa devlet için mi, ticaret için mi ya da İslam için mi? İş ehliyet ve liyâkat ama İslam için adam yetiştirmekten bahsedilemez ya da ölçüler bu olamaz. İslam insanı kul yapmak üzere mü'min ve mü'mine olarak yetiştirir. Yok eğer modern bilgide değil İslami ilimlerde derinleşmek istiyorsak o zaman bunun üniversite okumakla olmayacağını kabul edip bunun yolunu bulmalıyız.

“**Çağdaş Bürokrasi
Kendisine Göre Bir
Liyâkat İster Ama
Adâlet Peşindeki Bir
Ahlakı da İstemez**”

Abdullah Yıldız
(Araştırmacı, Yazar)

Sadece ehliyet ve liyâkat sahibi insanların yetiştirilmesinde değil, genel manada insan yetiştirmede temel eksikliğimiz; **öğretim**le yani sadece bilgilendirmeyle yetinilmesi. **Eğitim**in yani -daha özgün kavramlarla söylersek- **tâlim** ve **terbiye**nin ıskalanıyor olmasıdır. Terbiye “Rab” kökünden gelir; dolayısıyla mürebbi olarak sadece Rabbi tanımayı ve Rabbanî ilkelere göre şekillenen bir yaşam biçimini merkeze alır. Rabbi ve Rabbanî ilkeleri görmezden gelen **seküler** bir öğretim sistemi ile ehliyet ve liyâkat sahibi insan tipi yetiştirilemez. Büyüklerimiz “*kork Allah’tan korkmaysndan*” demişlerdir ki, meseleyi mefhumun muhalifinden hareketle çok güzel ortaya koyar.

?

İşin ehline verilmesi konusunda herkes hemfikir olduğu halde uygulamada eksiklikler olduğunu düşünüyor musunuz, sizce çözümü nedir?

Prof. Kenan Gürsoy
(Büyükkelçi, Diplomat, Akademisyen)

Uygulamada elbette eksiklikler var. Bunun sebebi, özellikle liyâkat konusundaki “etik kayıtsızlık” tır. Söz konusu duruma ilişkin en belirgin hata, ölçüye, adâlete ve işin gerektirdiği değere “anlamca” ve “ruhça” sahip olamamaktır.

Abdurrahman Arslan
(Sosyolog, Yazar)

“İşin ehli” ve “işin ehline verilmesi” ifadesi İslami terminolojiye aittir ama biz bunları sanki İslam’ın sosyal gerçeklik

dünyasında yaşamıyormuşçasına önümüze gelen her yerde kullanıyoruz. Ama “iş” dediğimiz şeyi hiç sorgulamıyoruz. Tesettürlü haliyle at üzerinde jokey olmayı ya da insani olmayan bir spor olarak sakallarımızla boksörlük yapmayı da iş kabul ediyoruz. Acaba inandığımız din haşa hiç mi seçici olmayı öğretmiyor. Eğer bu kavramlardan söz ederken devlet yönetiminde bürokraside liyâkat gözetilmediğini söylemek istiyorsak evvela İslam’ın insanları hangi kanun ve ilkelere göre yönetmek istediğine bakabiliriz. Çağdaş bürokrasinin kendisine göre bir liyâkat istediğini ama adâlet peşindeki bir ahlakı da istemediğini de hatırd tutmak lazım. Eğer devlet mekanizmasında yer almak için bunu konuşuyorsak, o zaman bu İslami terminolojiyi bir kenara bırakarak bunu yapmak ve burada hüküm süren mantığın ne olduğunu düşünmek gerek.

Abdullah Yıldız
(Araştırmacı, Yazar)

Yazık ki, tarih boyu yapılagelen uygulamalara bakıldığında işin ehline verilmesi konusunda adâletli ve titiz davranılan örnek dönemler çok az, ehliyet ve liyâkatin gözetilmediği dönemler ise çok fazla olmuştur. İnsanoğlunun bu konuda yakınlarını ve taraftarlarını önceleme (nepotizm) zaafını en iyi bilen Rabbimiz şu ebedi uyarıyı yapmıştır iman edenlere (Nisa 4/135):

“Ey iman edenler! Adâleti titizlikle ayakta tutunuz; kendiniz, anne babanız ve akrabanız aleyhinde de olsa, Allah için şahitlik eden kimseler olunuz. Haklarında şahitlik ettikleriniz zengin olsunlar, fakir olsunlar, Allah onlara sizden daha yakındır. Hevânıza (tutkularınıza) uyup adâletten sapmayınız...”

Sonuç olarak; ehliyet ve liyâkati gözetmeyip adâletten sapmalar kendi kıyametlerini hazırlarlar.

Çözüm ise bunu tersini yapmaktır; yani iş konusunda ehliyet ve liyâkati gözetmek, bütün insani ilişkilerde de adâlet ve hakkaniyeti titizlikle ayakta tutmak, bu ilkeleri hayata hakim kılmamızı sağlayacak Rab merkezli bir **terbiye** sistemini bütün boyutları ile ve yeniden ikame etmektir vesselâm.

DR. NECDET SUBAŞI

EHLİYET VE LİYÂKAT İMTİHANI

ALİ
YILDIZ

TOHUM Genel
Yayın Yönetmeni

Dr. Necdet Subaşı

1961 yılında Artvin'in Şavşat ilçesinde doğdu. 1986 yılında Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Balıkesir ve Konya'da kısa bir süre öğretmenlik yaptı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 'Türk Aydınının Din Anlayışı' başlıklı doktora tezini savundu. Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü (1991-2002) ve Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yaptı. 2010'da Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler Bölümü'ne geçti. 2011'de Diyanet İşleri Başkanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığına atandı. 2016'da Başbakanlık Başdanışmanlığına atandı. Eylül 2018'de MEB Bakan Müşaviri olarak atandı ve halen bu görevini sürdürmektedir.

Dr. Necdet Subaşı ile "ehliyet" ve "liyâkat" konusunu enine boyuna konuştuk. Başbakanlık, Milli Eğitim Bakanlığı, Üniversiteler ve Diyanet İşleri Başkanlığı gibi çok önemli kurumlarda; başdanışmanlık, müşavirlik ve hocalık görevlerinde bulunan Dr. Necdet Subaşı Hocamıza meselenin özünü sorduk. Yılların birikimi ve tecrübesiyle esasa dair esaslı ve bir o kadar da kitabın ortasından cevaplar aldık. Devlet tecrübesinin yanında Sivil Toplum Kuruluşlarıyla bağları da oldukça sağlam olan Dr. Necdet Subaşı ile yapılan bu keyifli sohbeti istifadenize sunarken hocamıza da çok teşekkür ediyoruz.

Ehliyet şartlarında akletme, bilme, deneyim, öngörü ve çıkarımdan söz edilebilirken, liyâkatta bütün bunlara ek olarak bizzat geçerliliği takip edilen bir uygunluk yani layık olmak aranmaktadır.

“Ehliyet ve liyâkat”ın size göre doğru tanımları nelerdir? ‘Ehliyet’ neye göre belirlenebilir, ‘liyâkat’i tespit etmenin bir yolu var mıdır?

Bugün bu kavramlar üzerinde daha fazla düşünmenin hatta bir o kadar da konuşmanın nedeni söz konusu kavramlarla ilgili ciddi sorunlar yaşamamızdan kaynaklanıyor. Öte yandan ehliyet ve liyâkat üzerine artık konuyla ilgili ilgisiz herkesi tatmin edecek bir karşılıklı anlaşmayı beklemek de giderek zorlaşıyor. Çünkü kavramlar bir yandan manipüle edilerek etki-

sizleştirilirken bir yandan da içi boşaltılmış kavramlarla toplumsal hayata dahil olmanın hiçbir anlamı kalmıyor. Bir terkip havasında pekâlâ kullanılabilen liyâkat ve ehliyet, aslında hem birbirlerini tamamlayan hem de ihtiyaç duyulduğu her seferinde özellikli birer beklenti olarak fonksiyon icra etmektedir. Bu çerçevede ehliyetle herhangi bir konuda söz almak ya da sorumluluk üstlenmek için yeterlilik vurgusu yapılırken, liyâkatta öncelikli olarak bu işe, bu sorumluluğu üstlenmeye layık olmak söz konusu olmaktadır. Ehliyet şartlarında akletme, bilme, deneyim, öngörü ve çıkarımdan söz edilebilirken, liyâkatta bütün bunlara ek olarak bizzat geçer-

liliği takip edilen bir uygunluk yani layık olmak aranmaktadır. Bir anlamda ehliyetle belki de şekil şartların yerine getirilmesine dikkat edilirken, liyâkatta bütün bu hasletlerle temayüz etme noktasındaki daha derinlikli bir ölçü yani hak edebilirlik devreye girmektedir. Trafikte her ehliyeti olanla yola çıkma noktasında sahip olduğumuz çekinceler liyâkat konusunun bir anlamda sınırlarını belirlemektir. Ehliyet sahibi olmanın geniş bir toplumsal ahlak ve düzen fikriyle ilişkisi varken, liyâkatta bütün bunlara ek olarak bir de sorumluluk yüklerken aranacak yeterliliklerin bilincinde olmak, doğru zamanda doğru kişilerle adım atmak önem kazanmaktadır.

Genelde Müslüman toplumlarda özelde ise toplumumuzda ehliyetli ve liyâkatli insan sorunumuz söz konusu mu? Ehliyet ve liyâkat, Doğu'nun meselesi midir, Batı'nın böyle bir sorunu yok mudur?

Evet fazlasıyla. Gündelik hayatla ilişkilerimiz arttıkça özellikle de buna dinî kimlik, formasyon ve bakış açıları dahil edildikçe üstlenilen rollerin, ne düzeyde bir imtiyazın, ne düzeyde de gerçek bir ürünün olduğu sorusu önem ka-

zanmaktadır. Her iki kavramın günlük tüketime açık bir yoğunlukta sıklıkla kullanılmaya başlanması bile kamu vicdanının bu konudaki kaygı ve endişelerinin basit bir dışa vurumu olarak dikkat çekmektedir. Yaygın din dili ve oturmuş sözel edebiyatın hemen her tarafında kendine yer bulabilen bu iki kavramın bugün nasıl olup da gerçeklik dünyasında sıklıkla tekrarlanan birer sözcük olarak tedavülde tutulduğuna bakmak gerekir. Belli ki ehliyet ve liyâkat ekseninde bir şeylerin iyi gitmediğine dair Müslüman dünya ölçeğinde garip bir hissediş, ağırlaşmış bir huzursuzluk ve sahici arayışları tahrik eden bir yaşanmışlık hikâyesi var.

Ehliyet ve liyâkat denildiğinde özel sektörden ziyade kamu kuruluşlarının gündeme gelmesini neye bağlıyorsunuz?

Kuşkusuz geniş toplumsal kesimler kendi kaderini ilgilendiren konularda hakbilirlik, vicdan ve adâlet çerçevesinde olup bitenleri, bizzat gözünün önünde cereyan eden tanıklıkları kendi okuma biçimleri üzerinden bir yoruma tabi tutuyor. Bu her şeyden önce fitratla ilgili bir nokta. İçimizi sızlatan bir karar, canımızı sıkan bir tercih, bir şeylerin tadının kaçtığına dair bir hissiyat sonuçta bu tür konularda temel

anahtar kavramlar arasında yer alan ehliyet ve liyâkat kavramlarının sıklıkla kullanılmasına yol açıyor. Aslına bakılırsa her iki kavramın bugün Müslüman dünyada bu sıklıkla ifade edilmesinin nedeni söz konusu dünyanın artık hiçbir şekilde hak etmediğini düşündüğü fiilî bir gerçeklik hakkındaki teyakkuz diline işaret ediyor. Sorumluluk sahiplerinin, kimi kavramların ne diye bu kadar dolaşıma girdiği hakkında esastan bir müzakere yapmaları gerekir. Bu bağlamda İslam'ın en temel ilkeleri arasında yer alan ve "emri bi'l maruf nehyi ani'l münker" ilkesinin de sözü çoğaltmadan, bir şeytanlaştırma çabasına fırsat vermeden devreye girmesi ve birbirinin sadece ve sadece iyiliğini düşünen bir duyarlılık içinde konuşulup müzakere edilmesi gerekir.

Kamu kurumlarında ehliyet ve liyâkatle ilgili yönetici vasıflarına yönelik belli yasalar, yönetmelikler var. Bir kişinin ehil ve layık olduğunu anlamamız için bu normlara uygun olması yeterli olur mu? Hakkaniyetlik bu metinlerle sağlanabilir mi?

Sanırım bu normlara uymak yeterli değil. Bu kıstaslara uygunluk arayışı her şeyden önce hürmet gerektirir, ancak kimi

uygulamalar yapılan tercihlerde her iki kavramı devreye sokacak bütüncül bir dikkat ve duyarlılığa da ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Aslına bakılırsa liyâkati de ehliyeti de gerekli kılan bizim daha üst perdede tartışmamız gereken "emânet" kavramı. Bir sorumluluk alanı olarak düşündüğümüz bir konuyu, bir işi, bir yetkiyi acaba kime deruhte edebiliriz? Acaba kimin ya da kimlerin yetki ve kullanımına açık tuttuğumuz bir emânetten endişe etmeden mutlu bir şekilde kendi işimize bakabiliriz. Sözü ettiğiniz metinler kuşkusuz çok değerli. Emânetin kime/ kimlere tevdi edileceğinin, kimi herkese açık standartlarının, prosedür ve ilkelerinin olması önemli. Ancak bazen de bunlar hakkaniyet duygusunu göz

Dini kimlik, formasyon ve bakış açıları dahil edildikçe üstlenilen rollerin, ne düzeyde bir imtiyazın, ne düzeyde de gerçek bir ürünün olduğu sorusu önem kazanmaktadır. Her iki kavramın günlük tüketime açık bir yoğunlukta sıklıkla kullanılmaya başlanması bile kamu vicdanının bu konudaki kaygı ve endişelerinin basit bir dışa vurumu olarak dikkat çekmektedir.

ardı ederek pekâlâ istismar edilebiliyor. İnsan kötü bir niyetle emânet duygusunun ağırlığını unutup ihmal ettiğinde bütün bu hassasiyet yitimi beraberinde liyâkat ve ehliyet gibi oldukça temel kimi ölçütlerin gözden çıkarılmasını ve bütün bunların yerini sonradan hepimizi büyük bir fitne ve kargaşanın içine çekip dahil edecek "nefsani" tercihlere zorlayabiliyor. Metinsiz olmaz, amenna, yanı sıra bütün bunları kamu vicdanında da karşılayacak prensipleri devreye sokmak gerekir. Tercih ve yönelim siyasetinin genel toplumun hissiyatını zorlayacak bir şekilde işlemesi sonuçta burukluk ve hayıflanmadan başlayarak giderek kötürümleşen güçlü bir itiraz dilinin kepenklerini açar.

Görevlendirmelerde sadakat ile liyâkat arasında tercih yapmak zorunda kalan yöneticiler çoğu zaman birincisini tercih ediyor. "Sadık olmayan ehil" ile "sadık olan liyâkatsiz" ikileminden kurtulmanın yolu nedir?

Bunun bir yolu herhâlde adâlet ilkesinden şaşmamak ve iz'an duygusunu bir an olsun kaybetmemek, bu duyarlılıktan asla ve asla uzak düşmemek olabilir.

“Hata takip sistemi”yle halledilecek bir sorun değil. Toplumun hemen bütün kesimlerinde bir karşılığı olan ortak ahlak sistematığı ve bizden birinin kesinlikle özetlenmesi gereken bir emânetin, önemli olduğu ölçüde kime hasredileceği sorunu asla ihmal edilemez. Sonuçlarının hemen her birimizi öyle ya da böyle etkileyeceği bir konunun farklı gerekçelerle göz ardı edilmesi genel toplumsal işleyişin yolunda gitmediğinin de habercisi. Bu nedenle sadece yetki sahiplerinin sorumluluğunda ilerleyen bir düzenden söz etmek oldukça yetersiz bir müzakere bilinci üretir. Oysa gerçek bilinç, haberdar olduğu her şeye müdahil olma sorumluluğu üretir.

“Makam istenmez” denir, gelenek itibariyle. Ehliyet ve liyâkat sahibi kişinin makama talip olmamasının mesuliyeti var mıdır?

Her dönem kendi geleneğini üretir. Önemli olan emânetin kime verileceği konusundaki o derin sorumluluğu, sorumluluğun elhak kime yakışacağını bilme kudreti. İşin nasıl yürüyeceği konusunda çoğu fantastik ve yorucu ameliyelerle vakit kaybetmek yersiz. Bir emânet bilinci, sonuçta kimin ehil kimin liyâkatli olduğu konusunda bir bilginin üretilmesine fırsat veriyor. Bana kalırsa ehliyet ve liyâkat

kadar önemli olan emânet meselesini de hiçbir polemige fırsat vermeden ele almak ve tartışmak gerekir. İnsan neyi kaybettiğini bildiğinde ya da neden mahrum olacağını farkettiğinde -garip bir refleks, belki de bu fitrat, belki de olması gereken bir dikkat- ehil olanı da layık olanı da arayıp bulabiliyor.

Siz pek çok kişiyle çalıştınız, ehliyet ve liyâkat sahibi kişiler sessizce kendilerine soru sorulmasını mı bekliyor, kendilerini nasıl belli ediyorlar veya bir idareci olarak sizin ehil ve layık olanları bulmak için kendinize mahsus formülünüz var mı?

Bu oldukça kişisel soruya beklentilerinizi karşılayacak şekilde cevaplamam zor. Ancak ehil ve layık olanları bulmak konusunda kendimizi yüksek standart olarak görmenin tehlikeli bir karar olduğunu söyleyebilirim. Ufuk daha değerli, başka yüksek standartlara dikkat kesilmek kuşkusuz çok besleyici. Ancak nihayetinde ortalamanın üstündekini bulmak ve onda da bilinç, adâlet ve vicdan bileşenlerinin güçlü bir yer tuttuğuna tanık olmanız gerekir. Bu her zaman kolay değildir. İnsan başarılarının yetersizliklerini ortaya dökmeye mahirdir, ama yetki

aynı düzeyde bize verildiğinde bunu hangi ahlaki ve insani yeterlilikler içinde kullanmayı seçeceğimiz başlı başına sürpriz olabilir. İnsan kendinden başlayarak, her durumda kendi zaaflarını hesaba katarak yola çıktığında eminim Allah da ona doğru olanı gösterecektir. Bunun duayla ilgili bir tarafı kesin var, feraset asla ihmal edilemez, bir de müşavere.

İş ehline verilmediğinde bizi bekleyen sonuçlar neler olur?

Bunun için tarihe bakmak lazım. Maalesef bu bağlamda hatırlanacak olan sadece devletler ve milletler değil daha derinlerde bir şeyler de bu konudaki ağır ihmallerin bir sonucu olarak ümmetin kaderine dönüşebiliyor. Aslında yitime uğrayan medeniyettir ve çok da iyi bilinir ki medeniyetler temsil değeri zayıf karakterlerin içeriden hışmına uğramıştır. Her yıkımın kaosa, her yitimin de anomi ve şiddete fırsat veren doğası tarihsel hafızada yer eden sıkıntılara öncülük eder. Çok daha detaylandırılmış referans metinlere gitmeye gerek yok, İbn Haldun'un Mukaddimesi'ne, hemen elimizin altındaki siyasetnamelere şöyle bir göz gezdirdiğimizde en çok da ehliyet ve liyâkat imtihanını kaybettiğimizi görürüz.

Ehliyet ve liyâkat sadece siyasette veya yönetici pozisyonlarındakiler için geçerli değildir elbette, değerlendirmeye nereden başlamalı, nasıl bir yol izlemeli?

Bu işin kaynağı aile. Ebeveynlerin kurucu yönlendirmeleri, çocuklara yükledikleri ahlaksal idealler işin köklerini açığa çıkarıyor. Okul önemli, müfredat yabana atılamaz. Dahası insan yetiştirme düzeni bize işin ciddiyetini öğretme konusunda belirleyici olmak zorunda.

Kendi mesleki veya sosyal tecrübelerinizden yola çıkarak bu kavramların önemiyle ilgili yaşanmışlıklarınız var mıdır, örnek olarak verebileceğiniz?

Örnekler üzerinden gitmek konuyu rayından saptırabilir. İnkeler bazında konuşmak en iyisi. Bugün gülüp geçtiğimiz şeyler yarın bizim imtihanımız olabilir. Bu nedenle ilkesel bir bakış açısı için hepimiz birbirimize göz kulak olmalı, birbirimize kol kanat germeliyiz. Birbirini ateşten korumayı göze alanlar ortak bir umudun kaynağı olabilirler.

SİHA'LARIN BABASI

EMETİ
SARUHAN

Gazeteci

Çocukluğundan beri hava araçlarına ilgi duyan Selçuk Bayraktar, tutkusunun peşinden gidip, bugün ülke savunmasında oldukça işlevsel bir yer tutan İHA ve SİHA'ları üreterek büyük bir başarıya imza attı.

Selçuk Bayraktar bugün Türkiye'nin çok bilinen ve sevilen simalarından biri. Bunda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın kızı Sümeyye Erdoğan ile evli olmasının payı var elbette. Fakat Selçuk Bayraktar'ın toplumun büyük bir kesimi tarafından takdir edilmesinin sebebi, babası ve kardeşleri ile birlikte ülkemizin savunmasında kullanılan yerli İHA ve SİHA'ları üreten isim olması. Suriye'de kullanılan İHA ve SİHA'ların büyük başarısından sonra Ebu SİHA olarak anılmaya başlanan Selçuk Bayraktar, şimdi de Covid 19 salgınında, tedavi için yüksek oranda lazım olan solunum cihazların yerli olarak üretilmesi üzerinde çalışıyor.

ÇOCUKLUĞU MAKİNE TEZGAHLARI ARASINDA GEÇTİ

Bu yola nasıl çıktı? Neler yaşandı? Selçuk Bayraktar'ın doğduğu 1979 yılına gidelim. İstanbul'un Sarıyer ilçesinde, abisi Haluk'un ardından doğan Selçuk Bayraktar, kardeşi Ahmet'in de doğumuyla ailenin ortanca oğlu oldu. Zeki, çok meraklı ve soru soran bir çocuktur. Makine mühendisi olan babası Özdemir Bayraktar, tek bir matkapla başlayarak, otomotiv sektöründe hassas talaşlı imalat parçalarını üreten bir firma olan Baykar'ı kurmuştu. Zaten makinalara, elektroniğe meraklı olan Selçuk, çocukluğunu kardeşleri ile birlikte babasının yanında, makine atölyelerinde geçirdi. Bu tanıklık

ona manuel tezgahlardan, bilgisayar kontrollü tezgahlara kadar sanayinin nasıl geliştiğini de görme şansı verdi.

HAVACILIK İLGİSİ BABASINDAN

Baba Özdemir Bayraktar, teknolojiyi her zaman yakından takip ediyordu. Havacılığa da ayrı bir ilgisi vardı. Evde 3 oğluna hava araçlarından bahseder, tasarımlar yapardı. Aynı zamanda amatör pilot olan Özdemir Bayraktar, zaman zaman uçarken yanına oğullarını da alıyordu. Belki de Selçuk Bayraktar'ın havacılığa olan ilgisi buradan geliyordu ki çocukluk hayali pilot olmaktı. Bu hayalini 2019 yılı başında pilotluk kursunu tamamlayarak gerçekleştirdi.

İLK MODEL UÇAK VE ROBOTUNU ÜNİVERSİTEDE YAPTI

İlkokul bittiğinde girdiği sınavda Türkiye'de ilk 100'e giren Selçuk Bayraktar, Robert Koleji'nde eğitim almaya başladı. İlgileri seçimlerini belirledi ve kendisini İstanbul Teknik Üniversitesi Elektronik bölümünde buldu. Burada ilk model uçağını ve robotunu yapacaktı.

MIT'DE YÜKSEK LİSANS

Üniversite eğitimi esnasında University of Pennsylvania'nın (UPenn) GRASP laboratuvarından staj kabulü aldı. Staj kapsamında almış olduğu burs teklifiyle, yüksek lisans eğitimini 2002-2004 arasında Elekt-

rik Mühendisliği Bölümünde Upenn'de sürdürdü. Burada İHA'ların formasyon uçuşu deneyleri, hava-yer robot takımlarının koordinasyonu, uçuş kontrol ve güdüm sistemleri konularında bilimsel yayınlar konu olan çalışmalar gerçekleştirdi. MIT (Massachusetts Institute of Technology)'de burslu olarak yüksek lisans-doktora teklifi aldı ve İnsansız Helikopter Sistemlerine agresif manevra yapma kabiliyeti kazandıracak otomatik uçuş kontrol algoritmaları alanında çalıştı. 2006'da MIT Havacılık ve Uzay Mühendisliği bölümünden ikinci yüksek lisans diplomasını aldı.

Abisi Haluk Bayraktar ise ODTÜ Endüstri Mühendisliği'n

de lisans eğitimini alıp 2002 yılında Columbia Üniversitesi'nde yüksek lisans yaptı. 2004 yılında ise Boğaziçi Üniversitesi'nde İşletme alanında doktora çalışmalarına başladı. Kardeşleri Ahmet Bayraktar ise Işık Üniversitesi İşletme bölümünü bitirdi. O da babası gibi amatör pilot oldu.

TÜRKİYE'YE İHA YAPMAK İÇİN KOLLARI SIVADILAR

Selçuk Bayraktar'ın aldığı eğitimler Baykar'ın da çalışma alanını belirledi. Selçuk Bayraktar ABD'de insansız hava araçları üzerine çalışıyordu. "Havacılık alanında ülkemizde ne yapabiliriz" sorusunun cevabı İHA teknolojisini Türkiye'de geliştirmek oldu.

Türkiye bu alanda eksikti. Çalışmaların istikameti belli olunca Selçuk Bayraktar Georgia Tech'de devam ettiği doktorasını yarım bırakarak Türkiye'ye döndü.

SINIRLI İMKAN SINIRSIZ AZİM

Topkapı'da ufak bir atölyede, İTÜ Uzay Mühendisliği ve Elektronik Bölümü'nden öğrencilerle birlikte 7-8 kişilik bir ekip çalışmalara başladı. İnsansız hava araçlarının uçuş kontrol sistemlerinin yazılımları için çalışılıyordu. Uçak gövdesine değil, elektronik ve yazılım sistemleri konularına odaklanıldı. 7 yıl boyunca Baykar kendi kısıtlı maddi imkânlarıyla herhangi bir gelir

elde etmeden AR-GE çalışması yürüttü. O gün 10 kişi başlayan çalışmalar bugün yaklaşık 300 kişilik bir ekiple sürüyor.

COŞKUSUNU İŞİNE YANSITIYOR

Selçuk Bayraktar'ın tutkuyla işine sahip çıkan yapısının bu zamana kadar üretilen başarılı İHA ve SİHA'larda etkisi var. İHA ve SİHA'lardan bahsederken gözlemlerindeki pırıltıdan coşkusunu anlayabilirsiniz. O coşku ki dışarı vurur, yakınlarının tabiriyle, Selçuk Bayraktar çocuk gibi sevinbilir, bağırabilir, ayağa kalkabilir, o esnada size bir nutuk atabilir. Rahattır, neşelidir, çokça çalışkandır. Mühendis ekibi ile birlikte yaklaşık 3 sene arazide çalış-

tığı bilinir. Kendisi de en büyük manevi tatmini yaşadığı yerin arazi olduğunu söylemiştir. Askeri birliklerle dağ bayır gezerek geliştirdikleri teknolojinin eksiklerini askeri harekât şartlarında görerek, ihtiyaçlara cevabı en hızlı şekilde geliştirme imkanını bulmuştur.

Doğru kişinin, doğru eğitimin, doğru yerde ve doğru şekilde kullanıldığında ne gibi başarılarla imza atılabileceğini gösterdi.

DOĞRU KİŞİ DOĞRU ŞEKİLDE ÇALIŞIRSA

Selçuk Bayraktar sevdiği ve yetenekli olduğu alanda ilerleyerek fark yaratılabileceğini gösterdi. Ailesi ile birlikte karşısına çıkan engelleri aşarak, ülkemiz için yerli İHA ve SİHA'lar üreten Selçuk Bayraktar doğru kişinin, doğru eğitimin, doğru yerde ve doğru şekilde kullanıldığında ne gibi başarılarla imza atılabileceğini gösterdi. Ehliyet ve liyakat deyince aklımıza Selçuk Bayraktar'ın gelmesi boşuna olmasa gerek.

Ebu SİHA

Baykar'ın ürettiği İHA ve SİHA'lar ülkemizin savunma sanayiinde kullanılıyor. En son Suriye'de TUSAŞ ve Baykar'ın ürettiği İHA ve SİHA'lar savunmamızda büyük bir fark yarattı. Türk Silahlı Kuvvetlerine (TSK) ait Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA) 600'den fazla hedef imha etti, binlerce rejim askerini etkisiz hale getirdi. Baykar'ın üretimini üstlendiği İHA ve SİHA'ların rejime ait hedefleri nokta atışıyla imha etmesi Türkiye'nin bu alandaki başarısını bir kez daha gözler önüne serdi. Bu başarılar

sosyal medyada Selçuk Bayraktar'ın Ebu SİHA olarak adlandırılmasına sebep oldu. Bu başarı tüm dünyanın da ilgisini çekti.

Selçuk Bayraktar, 2007 yılından bu yana Baykar Makina bünyesinde teknik müdürlük (CTO) görevini yürütüyor ve milli ve özgün İnsansız Hava Aracı Sistemleri'nin aviyonik sistem mimarisi, uçuş kontrol, seyrüsefer algoritmalarının geliştirilmesi, sistem kinematiki ve dinamikleri, elektronik donanım ve gömülü yazılım geliştirme vb. konularda çalışıyor.

2000
İnsansız Hava Aracı sistem ve alt sistem bileşenleri için Ar-Ge çalışmalarına başladı.

2004
yılında milli ve özgün elektronik ve yazılım sistemleri ile ilk otomatik uçuş denemesini gerçekleştirdi.

2006
yılında Bayraktar Mini İHA geliştirme ve üretimine ve Malazgirt Döner Kanat Mini İHA Ar-Ge çalışmalarına başladı.

2007
Bayraktar Mini İHA'nın ilk teslimatı, 2009'da Malazgirt Döner Kanat Mini İHA Teslimatı gerçekleşti.

2014-2015
Bayraktar TB2 serisi yapıldı ve teslim edildi.

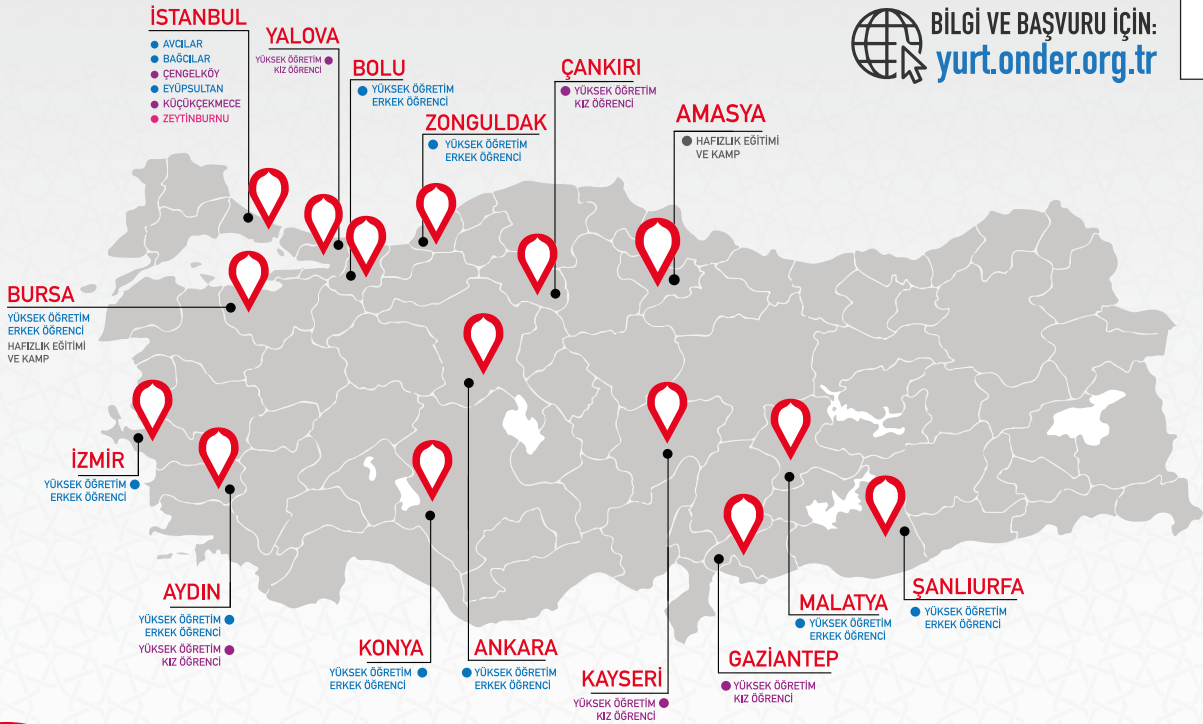
2015
Aralık'ta Taktik İnsansız Hava Aracı olan Bayraktar, Roketsan şirketinin geliştirdiği füzeyi attı ve 2 adet Roketsan MAM-L güdümlü füzesi yüklü şekilde yapılan atış testinde %100 isabet ile hedefleri vurdu.

Senin Yurdun

TÜRKİYE GENELİ ÖNDER ÖĞRENCİ YURTLARI

BİLGİ VE BAŞVURU İÇİN:
yurt.onder.org.tr

■ YÜKSEK ÖĞRETİM ERKEK ÖĞRENCİ ■ YÜKSEK ÖĞRETİM KIZ ÖĞRENCİ ■ ORTAÖĞRETİM KIZ ÖĞRENCİ ■ HAFIZLIK EĞİTİMİ VE KAMP

GENEL MERKEZ

İrtibat Bilgileri:

● AKŞEMSEDDİN MAHALLESİ
ŞAİR FUZULİ SK. NO:22
FATİH - İSTANBUL

SİNEMA

SİNEMA SAF SÜT GİBİDİR

CİHAN AKTAŞ

GÜLCAN
TEZCAN

Gazeteci

“Sanat kuşkusuz sezgilerden de besleniyor ama bu sezgilerimiz bir etkenle harekete geçip tutuşuyor. Dikkatini ilgi görmekten daha çok tutkusunu geliştirmeye yönelten bir sinemacıyı eserinden tanıyorsunuz. Sinema bu açıdan saf süt gibi: Su katıldığını hemen belli ediyor.”

Cihan Aktaş hem fikri kitaplarıyla hem de romanlarıyla toplumun değişim ve dönüşümüne ayna tutan bir düşünce insanı. Edebiyat ve sinema gibi iki disipline ilişkin ortak okumaları ise her iki alanın ilgilileri için ufuk açıcı. Aktaş'ın yakın zamanda çıkan iki kitabı Hatırladığım Filmler ve Hayallerin Ötesi bir edebiyatçının sinemayla olan zihinsel yolculuğunun bir özeti adeta. Sevgili Cihan Aktaş ile sinemayı, edebiyatçı olarak sinema ile kurduğu ilişkiyi ve genç sinemacılara çizdiği yol haritasını konuştuk.

**Mimar ve edebiyatçı olarak
baktığımızda sinema,
düşünce dünyamızda nasıl
pencereler açıyor?**

Sinema, binlerce yıldan beri sanki bütün ilim ve sanatların bu kurumu icat edecek şekilde gelişerek geleceğe aktığını düşündürüyor bana sevgili Gülcan. Mimarlık, edebiyat ve sinema arasında birbirini besleyen bir etkileşim çok belirgin. Sinemanın icadıyla hiçbir sanat aynı şekilde kalmadı gerçi, tiyatro tereddüt-lere düştü, resim zaten fotoğraf makinesinin icadıyla kendine yeni yollar aramaya başlamıştı. Edebiyat büyük imtiyazı olan tasvir imkânını yeniden ele almak zorunda kaldı. Sinemanın canlandırma ve özdeşleştirme yeteneği edebiyatçı olarak me-

tinlerimi film sahnelerinin ulaşamadığı bir açıdan kurgulama sorumluluğu yüklüyor bana. Yazar olarak bu arayışın içine doğdum, sinemanın güçlü etkisini dikkate almadan bir romanı, bir öyküyü tasarlayamayacağımı fark etmişimdir hep. Tabii sinema için de edebiyat özellikle kriz anlarının kurtarıcı kaynağı.

Ekip çalışmasına uygun bir mizacım yok ne yazık ki, bu nedenle de mimarlık yapmayı sürdüremedim. Sinema ve mimarlık ekip çalışması gerektiriyor, yazarlıkta ise inşa tek başına gerçekleşiyor. Mimarlık gibi sinemadan da eserin güçlü temeller ve sütunlar üzerinde ayakta durabileceğini ve bağlantıların önemini öğrendim. Resim üzerine düşünürken sinemaya gönderdi beni sanatçıların görme çabasının açtığı yol. Geniş kitlelerin sanatı olma konusunda edebiyatın çok ilerisinde duruyor sinema,

**“Türk sineması
ümmetten ulus yaratmayı
hedefleyen bir toplumsal
mühendislik faaliyeti
olarak başladı. Sinema
1960'lara kadar ağırlıklı
olarak değerleri tehdit eden
bir araç olarak görüldü.
Ancak hayat hep haklı
çıkıyor. Kemal Tahir, Ayşe
Şasa, Metin Erksan, Lütfi
Akad, Mesut Uçakan, Yücel
Çakmaklı gibi sinema
emekçileri sinemanın
halktan öğrenmenin ve
halkla birlikte öğrenmenin
de mektebi olabileceğini
gösterdiler.”**

edebiyatçı değişen toplumun ilgi ve sorularını sinema üzerinden öğrenebilir, metin yoluyla ulaşmadığı zihinlere bir film üzerinden ulaşabilir, bu nedenle Kemal Tahir, Vedat Türkalı, Furuğ, Marguarite Duras gibi birçok edebiyatçı sinemayla ilgilendiler.

Sinema esinleriyle yazdığım birçok öyküm var, *Lara Larissa* gibi. Tabii film dilinden esinlendiğim Dr. Jivago aynı zamanda bir edebiyat şaheseri. Beğendiğim ve hatırladığım filmler her zaman bir metni nasıl farklı bir şekilde okunur kılabileceğimi düşündürür. Calvino'nun *Amerika Dersleri*'nde kurcaladığı üzere gibi, teknolojinin yaratıcı konforları alt üst ettiği bir bin yılın eşliğinde metnin hafifliği ve sağlamlığının nasıl sağlanabileceği sorusu üzerine düşünüyorum. Bu hafifliğin elbette kalınlıkla ilgisi yok, çevik bir akıştan söz edebiliriz belki. Sinema ve edebiyat karşılıklı olarak buluşlarıyla birbirini etkiliyor. Mesela *Yüzüklerin Efendisi* ile sinema kendine bambaşka bir yol açtı. Türk sinemasında ise bu konuda aklıma önce *Cemo* ve *Gurbet Kuşları* filmleri geliyor.

Şark'ın Şiiri İran yıllardır sinema ile uğraşanlar dindarlar için önemli bir başucu kitabı oldu. Hatırladığım Filmler ve Hayallerin Ötesi'ni yazarken muradımız neydi?

Şark'ın Şiiri özellikle İran sinemasından öğrendiklerime yönelik erken bir kitap.1985'te eşimin ailesiyle tanışmak için İran'a gittiğimde halkın sinemaya gösterdiği ilgi ve sinemanın da dini bir devrim atmosferinde bulunduğu gelişme ortamı zihnimde sorular doğurmuştu. Çünkü aynı dönemde Türkiye'deki İslami kesimler sinema ve fotoğraf konusunda kuşkulu bir yaklaşıma sahipti. Yıllar akıp giderken sinema konusundaki sorularımı aradığım cevapların eseri oldu bu kitap. Çocukluğumdan itibaren süren sinema izleyiciliğimin de kendine has soruları birikiyordu bir yandan. *Hatırladığım Filmler-İran Sineması, Parasız Yatılı ve Sonrası*'nda sinemadan öğrendiklerimi filmler üzerinden anlattım, *Hayallerin Ötesi-Hayat, Temsil Sinema*'da ise sinema üzerine düşüncelerimi ağırlıklı olarak yönetmenler üzerinden açmaya çalıştım. Her iki kitap büyük ölçüde Şark'ın Şiiri'nden sonra sinema üzerine kaleme aldığım, çoğunluğu *Hayal Perdesi* dergisinde Büyülü Gerçek başlığı altında yazdığım yazılardan oluşuyor.

Hayallerin Ötesi'nde sadece İran sineması değil çok farklı ülke sinemalarında dair de yorum ve değerlendirmeleriniz var. En çok ilgi alanınıza giren ülke sinemaları hangileri?

Gece gündüz film seyretmiyorum aslında ama seyretmeden geçmemem gereken filmle vakit ayırmaya çalışıyorum. Öncelikle yazar olarak Türk sinemasında neler olup bittiğiyle ilgiliyim, daha önce de belirttim, bu sinema toplumumuzun eğilim ve eleştirilerini güçlü bir şekilde yansıtıyor. Bazen bir yönetmen tek başına ülkesinin sınırlarından taşan bir yetkinlik ortaya koyuyor, Bergman gibi, Ken Loach gibi. Dersu Uzala'yı seyretmesem Kurosawa'yı merak etmeyebilir, oradan da mesela Ozu'ya ulaşamayabilirdim. Oysa Japon sinemasının kendi resim geleneğiyle etkileşiminin bize öğreteceği çok şey var. Güney

Akıp Giden Hayat, Bir Filmden Diğere Taşınıyor

Kore, evet, merak ettiriyor. Bu yılın Oscar'ı Güney Koreli yönetmen Bong Joon-ho'nun Parazit filmine verildi. Küreselleşmenin ve dijital kültürün bildiğimiz sınıfsal ayrımlarda oluşturduğu yarıkları kurcalıyor bu film ama elbette verdiği mesajın gerçekliğe ne ölçüde karşılık geldiğini daha çok konuşacağız gelecek yıllarda. Çünkü bu arada Kim Ki-duk'un benzeri bir ayrımı çok daha etkileyici bir hikâye üzerinden anlattığı *Boş Ev*'inin (Bin-Jip, 2004) niye Oscar kazanmadığı geliyor akla. Yapılaşma ve tuka basa dolu gündemlerimizin ortamında izlemeye çağırmıştı beni *Boş Ev*. Bazen aklıma bir yanıyla aşına bir diyar geliyor, Özbekistan gibi. Ve sinemasında ne var ne yok diye bakıyorum, Şimdilerde Afrika'yı daha derin tanıma-ya çalışıyorum, kış mevsimini Kamerunda geçirdim, bu arada Kamerun sinemasını da tanıma-ya çalıştım. Resimde, şarkıda, ağıtta, ninnide dile gelen varlık

şimdi sinema yoluyla fıskırmaya çalışıyor Afrika'da. Ancak sinema hâlâ büyük ölçüde bir endüstri. Paranız ve bağlantılarınız yoksa, dijital teknolojiye rağmen sesinizi duyurmanız kolay değil.

Özellikle genç sinemacılara dönük önemli uyarılarınız var. Sizce genç sinemacıların en temel eksiği ve yanılığı nedir?

Öncelikle kendi hayat tecrübesi ve bakış açısıyla harmanlanmış derin bir kültürün bilincine sahip olmak çok önemli. Sanat kuşkusuz sezgilerden de besleniyor ama bu sezgilerimiz bir etkenle harekete geçip tutuşuyor. Kendine ait farklı bir hikâyenin keşfi çıkış noktası olmalı, gerisi çalışmakla gelir. Bu da bir disiplinin yanı sıra içtenlik ve cesaret

istiyor. Dikkatini ilgi görmekten daha çok tutkusunu geliştirmeye yönelten bir sinemacıyı esrinden tanıyorsunuz. Sinema bu açıdan saf süt gibi: Su katıldığını hemen belli ediyor.

Gençlerimizi kendi hikâyelerini anlatmaktan alıkoyan şey nedir sizce?

Masalsı büyü teknoloji tarafından ele geçirilirken aileler ve eğitimciler bu geçiş sürecine yeterince uyarlanamadı sanırım. Her açıdan sert dalgalarla ilerleyen bir süreçten geçtik son elli yıl içinde. Sadece Türkiye yaşamadı bunun zorluklarını. Wallerstein 90'larda, elli yıl sürecek bir zor dönemden söz etmişti. Ulus devletlerin kapitalizmle bağdaşamamaktan ileri gelen krizi, küreselleşmenin sınır tanımayan arzuları, yeni teknolo-

jilerin baskısı ve hayreti, cetvelle çizilecek yeni sınır düzenlemeleri için açılan savaşlar, göçler, adsız bırakılan mustazaf kitlelerin sefaleti, marka sömürüleri... Bir taraftan da bu sert süreci kendi değerleriyle tanımlamaya çalışan 80 kuşağının baskın hikâyeleri gençlerimizi gerçekliğe yetememekten veya bazen gerçeklikle baş edememekten ileri gelen bir duyguyla fanteziye yöneliyor. Onlar adına da akla gelebilecek bütün soruları sormuş, bütün cevapları da hazır etmiş gibiydik kuşak olarak çocuklarımızla konuşurken. Sizin kuşak arada bir yerde duruyor. Tabii anlatma ihtiyacı sürprizlerle doludur, genç kuşakların hikâyeleri de çeşitli tecrübelerin ardından fişkıracak, zaten ısrarlı bir çaba istiyor sanat eseri her zaman.

Sizce Türk sineması neden kimliği ve toplumuyla barışamadı? Bunun tek sorumlusu sinemayı üreten ülkesine yabancılaşmış isimler mi?

Türk sineması ümmetten ulus yaratmayı hedefleyen bir toplumsal mühendislik faaliyeti olarak başladı. Hassasiyetlerini hafife alan, aslında bu hassasiyetleri karalayarak yok etme amacı taşıyan imgelerle dolu bir başlangıç mütedeyyin kesimlerin sinemaya mesafeli olmasının sadece bir sebebi. Müslüman kitleler ahlaklarına ve aile yapısına zarar vereceği endişesiyle sinemaya mesafe koydular. Bu endişe 20. yüzyılın başlarında şeyhülislamlarımız tarafından dillendirilmişti önce. Zamanla, Osmanlı'nın çöküşünün ardından Cumhuri-

yet kurulunca karşı karşıya kalınan horgörü ve yok sayma diliyle bütünleşti. Âlim öngörülü olmalı oysa... Çarpık kullanım amacının öte tarafında göz ardı edilmemesi gereken bir dil, bir anlatım imkânı var. Sinema 1960'lara kadar ağırlıklı olarak değerleri tehdit eden bir araç olarak görüldü, başka bir açıdan bakılması nadiren mümkün oldu. Ancak hayat hep haklı çıkar. Kemal Tahir, Ayşe Şasa, Metin Erksan, Lütfi Akad, Mesut Uçakan, Yücel Çakmaklı gibi sinema emekçileri sinemanın halkı doğru tanımının etkili bir aracı olduğu gibi, halktan öğrenmenin ve halkla birlikte öğrenmenin de mektebi olabileceğini gösterdiler. Sinemaya mesafeli duran kitleler Yücel Çakmaklı'nın *Kâbe Yollarında* (1969) isimli filmi izlemek için sinema salonlarını doldurdular. Çocukluğumun geçtiği Refahiye'de fotoğraf çekirtmekten kaçınan yaşlı kadınların bu filmi izlemek için defalarca sinema salonuna gittiklerini hatırlıyorum.

Türkiye'de neden bir mânâ sineması ya da maneviyatçı sinema oluşmadı? 1990'lardaki denemelerin başarısız oluşunu neye bağlıyorsunuz?

Mânâ Sineması biliyorsun önce İranda bir tanım olarak öne sürüldü ama orada da aynı kalıp içinde durmadı. Her yeni hükümet kendi sinema tanımına

da sahip olmak istiyordu, birçok alanda olmadığı kadar önemliydi çünkü sinemanın anlatım ve temsil gücü. Başlangıçta sadece “Devrim Sineması”ydı aynı sinemanın adı, kısa bir süre sonra deneysel çalışmaların daha kuşatıcı bir açıklama talep etmesi üzerine aralıklı olarak “Dini Sinema”, “İrfani Sinema”, “Mana Sineması”, “Hakikat ve Adâlet Sineması” gibi adlarla yeniden tarif edilmek istendi. Bu tariflerle anlatılmak istenen her zaman halkçı, manevi değerlerin olumlu anlamda temayüz ettiği, milli/yerli varlığın araştırıldığı, iyilik ve umut yönünde tazeleyici his ve düşünceler oluşturan bir sinemaydı. Bu alanda sürdürülen tartışmalar her zaman olumlu değerlerin başarılı bir şekilde yansıtıldığı her filmi, adı ne olursa olsun onaylamak gerektiği kanısına ulaşıyordu. Bu açıdan bakacak olursak iyiliği ve umudu hissettiren herhangi bir filmin varlığı bir başarı haberi ve göstergesidir. Türkiye’de de böyle filmler az olsa da yapılıyor ve sayıları giderek daha da artacaktır eminim. *Yozgat Blues*, *Rüya*, *Kalantar Soğuşu*, *Askıda*, *Ahlat Ağacı* gibi filmler aklıma gelen örnekler.

Ülkemizde yıllarca ‘İslami’ ‘İslamcı’ sinema tartışmaları yapıldı. Sinema ile din, inanç ve ideolojik bir bağ kurulmasını doğru buluyor musunuz?

Din binlerce yıldan beri varlığa dönük sorularımıza verdiği cevaplarla olsun adâlet ve iyiliğe doğru bir umudu uyandırmada olsun herhangi bir ideolojinin yapamadığı ölçüde sunduğu sebep ve sorularla bir başvuru kaynağı olmayı sürdürüyor. Sanat eseri, ancak saflığı/yalandan uzaklığı ölçüsünde gerçekleşebileceği için dinin yaslandığı ilk kaynağa özgü duyu ve düşünceleri var edebiliyor benliğimizde. Sanatın ve dinin kaynakları birdir.

Çağrı her izleyişimde beni niye sarsıyorsa Dr. Jivago da aynı şekilde sarsıyor. Her iki filmin müziğini de Maurice Jarre yapmış bu arada. Gauguin’in sanatına hâkim olan soruları, yolcunun (ve müminin) de soruları: Nereden geliyoruz? Biz kimiz? Nereye gidiyoruz? Doğru bir hayat mı yaşıyoruz, başka türlü nasıl olabilirdi, henüz fırsat var mı... İyiliğe ve güzelliğe doğru varlığımızda mündemiç amaçlara dönük düşündüren, bu yönde umut uyanıran bir film hem dinidir hem de sanatsal.

Farklı ülkelerden yönetmenlerin anlatım dili, üslubu ve yaklaşımına baktığımızda sinemanın hakikatle bağı noktasında en etkili bakışın hangisinde ya da hangilerinde olduğunu söyleyebilirsiniz?

Bir yönetmen tek filmiyle bile üzerimde iz bırakabilir. Sinema pahalı bir faaliyet, bu nedenle birçok yönetmen ticari yönü olan filmler de yapıyor. Türk sinemasında filmlerini döne döne izleyebileceğim çok fazla yönetmen var. Metin Erksan, Lütfi Akad, Bilge Olgaç, Mesut Uçakan, Derviş Zaim, Semih Kaplanoğlu ilk aklıma gelenler. Nuri Bilge Ceylan’ı dönemin dilinin keşfi açısından başarılı buluyorum. Yılmaz Güney’in Seyyit Han’ını çok severim ki hakkında bir yazı da var Hatırladığım Filmler kitabında. Haneke’nin Piyano Öğretmeni ve Aşk filmleriyle sanat ve modern hayat mitleri üzerine çok ciddi bir sorgulama gerçekleştirdiğini düşünürüm. Sanat söz konusu olduğunda yerli/yabancı farkı görece bir anlam kazanabiliyor. Tarkovski, Bergman, Vittorio De Sica, Angelopoulos, David Lynch, Ken Loach, Kiyarüstemi, Mahmelbaf, Mecid Mecidi, Rahşan Beni İtimat, Tehmine Milani, Aida Begiç, ufkumu açan yönetmenler arasında ilk aklıma gelenler.

SIVRISINEK

MUKADDER
GEMİCİ

Ömer Seyfettin (1884-1920), 36 yıllık kısa ömrüne sığdırdığı kısa hikâyeleri ile Türk edebiyatının en önemli isimlerinden biridir. *And, Kaşığı, Falaka* gibi hayatından izler taşıyan etkili çocukluk hikâyeleri, *Ferman, Pembe İncili Kaftan, Başını Vermeyen Şehit* gibi çok okunan hikâyelerinin yanında, döneminin siyasi ve sosyal meselelerini konu edinen pek çok eser kaleme almıştır. *Efruz Bey* başlığı altında yayımlanan hikâyeleriyle de şöhret düşkününü, her makama kendini layık gören, yarı bilgili, bir gün içinde ünlü olmayı başarabilen, bir göz boyama ile halkın teveccühünü kazanan figürleri eleştirmekten geri kalmaz. *Efruz Bey* serisinin son hikayesi olduğu tahmin edilen ve tam 103 yıl önce yayımlanan *Sivrisinek*; dünün *Efruz Bey*'ine ve bugünün *Efruz Beyler*'ine liyâkatın ne olduğunu anlatan capcanlı bir hikâye....

10 Temmuz... Bozkaya Köyü

Bilsen Efruzcuğum, kırk gündür burada ne rahat yaşıyordum. Ses yok, seda yok, dost yok, düşman yok! Gürültü yok! Yorgunluk yok! Bizi bitiren, benizlerimizi, dudaklarımızı sarartan, gür saçlarımızı vakitsiz döken ve ağartan, hani o "hırs" dediğimiz sinir sıtması yok! Öyle bir rahat ki... Sanki Adem!

Her sabah rüyasız ve deliksiz uykumdan, pencereimin yanındaki yüksek ağacın yanına tünemiş ak horozun "Çat! Çat!" diye kanat vurmasıyla uyanıyor, onun keskin, saf, mesut ötüşlerini dinliyordum. Bütün günüm erimiş bir billur gibi akan derenin başında geçiyor. Ah bu billûr akış... Sanki hemen şu top ağaçların arkasında sanılacak gizli bir cennetten sızarak nerede olduğu bilinmeyen uzak ve toprakları dumandan peri memleketlerinin zümrüt sahillerine giden bu büyük akış... Gözlerimden ta ruhumun içine aksediyor. Artık bütün gün nereye baksam, ağaçlara, yerlere, gökte bulutlara, yoldan geçen davarlara... Her şey gözümün önünde bu billûr dere gibi akıyor. Şehirde dost elleriyle kırılan

kalbimden bütün kederler sızıyor ve hepsi gözlerimden, muhitin hayaline karışarak akıp gidiyor; mavi ziyalar, pembe nurlar, isim-siz renklerle billürleştiriyor.

İşte dün sabah yine derenin başında idim. O kadar derin bir rahat, o kadar derin bir sükün içinde idim ki biraz dikkat etsem kalbimin atışlarını bile duyuyordum.

Ansızın arkamdan bir ses:

-Hey, Ahmet Ağa'nın misafiri! diye bağırıldı. Döndüm. Gözlerimin önünde bir jandarma hayali aktı, kaynaştı:

-Sana bir mektup getirdiler, al be...

- Bana mı? Yanlışlık olacak... diye kalktım; çünkü İstanbul'da kimse benim nerede olduğumu

bilmiyordu. Hatta karım bile...

Jandarmanın elinden mektubu aldım, baktım... Hakikaten bana... Açtım. Senin imzanı görmeseydim, hemen yırtıp atacaktım. Bu köyde bulunduğum kadar bir kelime okumamağa, bir harf yazmamağa ahdetmişim. Ama senin mektubunu, sevgili Efruz, mümkün mü okumayayım?

....

Jandarma gidince tekrar derenin kenarına oturdum. Mektubunu okumaya başladım. Okudukça, kırk gündür ruhumdan gözlerime sızan o billür akış durdu. Karardı. Boşalmış sandığım kalbim yine bir elem ağırlığıyla doldu. Keşke anlattığın tesadüf sana bulunduğum yeri öğretmeseydi... Bu zehirler, bu şikayetler, ömrümde birkaç gün dinlenmek

için bir köye kaçmış zavallının önüne dökülür mü? Bu feryatlar, onun yalnız tabiatın nağmeleri işiterek teselli bulmaya yüz tutan kulaklarına haykırılır mı? Hazırlan bakalım Efruzcuğum, bu münasebetsizliğe ceza olarak seni şimdi biraz fazla hırpalayacağım.

Anladım ki yine bir buhran geçiriyorsun. Büyük adamlara, muhterem üstatlarla karşı savurduğun o küfürler ne? O ne şahsiyet? O ne sefil dedikodular?... Ben sana her vakit:

-Fertlere ehemmiyet verme! demez miyim? Fertler uğraşmağa değmez. Fertler bir deniz dalgaları gibidir. Asıl olan denizdir; yani cemiyet... Dalgalar, yani fertler gelip geçici, muvakkat şekillerdir. Biraz felsefi fikri olan, dalgaların bazen büyük olmasına, bazen taşkın olmasına hiç ehemmiyet

verir mi? İlimce, fence, edepçe, malumatca, tahsilce senden pek aşağı olanların yüksek mevkiler ihraz ettiğini söylüyorsun. Fakat bu pek tabiidir! Çünkü sende olmayan bir şey onlarda vardır: Liyâkat... Liyâkat karşısında senin ne fennin, ne edebin, ne malumatın para eder, ne de tahsilin, iktidarın... Eminim ki şimdi şurasını okurken başını sallıyor ve içinden:

-Vay bende liyâkat yok mu?

diyorsun. İstersen bana darıl, Efruz. Seni şüphede bırakmamak için serbestçe söyleyeceğim:

-Sende liyâkat yoktur!

-“Ne malum?” mu diyeceksin? Dur sana ispat edeyim. Bizim Rüştüyede iken bir mantık hoca-mız vardı. Derdi ki:

-İlim, tarif demektir, evlatlarım,

size bir şey söyleyenin “o söylediği şeyi” hakikaten bilip bilmediğini anlamak istiyor musunuz? Kullandığı tabirleri tarif ve tahdit ettiriniz. O saatte ilmini, yahut cehlini anlayacaksınız.

Ben çocukken öğrendiğim bu eski usulü İstanbul’da sana çok tatbik ettim. Sen her lafın arasında nakarat gibi kullandığın “medeniyet, fert, cemiyet, tarih, tahaddüs, terkip, tahlil ve ilah...” gibi tabirlerinin birisini bana -velev yanlış olsun- tarif edemedin. Hatta hiç unutmam, bir kere:

-Şiirin ne olduğu asla tarif olunamaz.

dedin. Hatırlıyor musun? Fakat “liyâkat” böyle ilmî (!) bir tabir değildir. Bu adeta altın gibi bir şeydir. Kimde varsa ne olduğunu güneş gibi bilir ve tarif eder. Mesela bir bankere:

-Lira nedir?

desen, mutlaka:

-Yuvarlak ve sarı bir madendir!

der. Bu tarifi yapamayan ya hayvan, ya yamyamdır. Şimdi Efruzcuğum madem ki – bak, nasıl biliyorum? – hala başını sallıyor ve içinden:

-Vay bende liyâkat yok mu?

diyorsun. Söyle bakalım: “Liyâkat nedir?”

Söyle, söyle, söyle!

Söyle, söyle!

Söyle!

İşte bak Efruzcuğum susuyor, hiçbir cevap veremiyorsun. Çünkü bilmediğin, kendinde varlığını hissetmediğin bir şeyi tabii tarif edemezsin. Merak etme. Bu sefer de liyâkatın ne olduğunu

nu tarif edip sana “kulaktan ilim kazandırmak” cömertliğini göstermeyeceğim. Yalnız liyâkatin olmadığına seni inandıracam.

Liyâkatin zıddı “aciz”dir. Kimde aciz varsa o şarlatandır, müte-cavizdir. O asidir, nümayişçidir, fertçidir. Bir kelime ile söyleyeyim, “gayr-i memnun”dur. Don Kışot gibi yel değirmenlerine meydan okur. Sakın kelime üzerinde oynama... Demek ki;

-“Acz”in mukabili “kuvvet”tir.

Hayır: Kuvvet “zaaf”ın zıddıdır. “Liyâkat” kuvvetten daha âli, daha ulvî, daha yüksek bir şeydir. Kuvvet vücutsa, liyâkat ruhtur. Anladın mı Efruzcuğum; ben sende liyâkat olmadığını acizden anlıyorum. Aczini de şarlatanlığından anlıyorum. Çünkü şarlatanlık aczin en bariz bir seçiyesidir. Bu hakikati ister isen sana ispat etmeden, bir hikayecikle öğreteyim: Bazı akşamlar misafir olduğum evin çardağında toplanan ihtiyarlar öyle fıkralar anlatıyorlar ki... Adeta burası bir “Kulak Darülfünunu” yani kitapsız bir mektep! Tam senin istediğin gibi “kitapsız ilim”, hani o yalnız zevk ve temayül ile kazanılan ilim burada var. Geçen akşam “Rüzgarla Sivrisinek”i anlattılar. Şimdi ben de sana bu hikâyeyi yazayım da maskara aczin ne müthiş bir şarlatan olduğunu gör. Gör de istersen anlama.

...

“Kuvvetin görünmez, elle tutulmaz bir ruhu olan kahraman

rüzgar bir gün kırlardan, çiçeklerden, çamlardan ormanlardan topladığı güzel kokuları etrafa dağıta dağıta gidiyor, tatlı tatlı esiyormuş. Herkesi sokup taciz ettiği mahut iğnesine büyük bir ehemmiyet veren sivrisinek onu görmüş ve boyuna posuna bakmadan:

-Puh...puf...

diye gülmüş. Kahraman rüzgar “belki bana değil!” diye aldırma-mış, yoluna devam etmiş. Fakat sivrisinek arkasından daha ziyade gülmeğe, eğlenmeğe, hatta küfür etmeğe başlamış. Rüzgar liyâkatlı adamlara has olan o büyük ve ulvi soğukkanla, yavaş yavaş geri dönmüş, sivrisineğin önüne gelmiş. Hiddetlenmeden sormuş:

-Bana mı gülüyorsun?

-Evet sana.

-Benimle mi eğleniyorsun?

-Evet seninle.

-Bana mı küfür ediyorsun

-Evet sana...

Kuvvetli rüzgâr bu aciz sivrisineğin bu derece küstahlaşmasına evvel şaşırmış, sonra acımış. Şöyle konuşmaya başlamışlar:

-Ne cesaret? Sen deli mi oldun? Ben bir kere esersem sen parçalanır, bir tarafa çarpar, hemen ölürsün!

-Ben mi?

-Sen!

-Gülerim aklına! Ben bir uçma-

ğa başlar, senin karşına çıkarsam buralarda duramaz uzaklara kaçarsın.

-Ben mi?

-Evet sen.

-Bu cirminle beni kaçıracağını ha?

-Cirmimi beğenmiyor musun? Senin hiç ciğerin mi yok ya..

-Ben rüzgârım. Cirmim görünmez. Hızla estiğim fırtına, bora, kasırga olduğum zamanlar en kuvvetli, en ağır şeyler karşımda çatır çatır yıkılır. Ummanları birbirine karıştırır, nehirlerin mecralarını değiştirir, dağları yerinden oynatır, balta girmemiş ormanları çayır biçer gibi yerlere sererim.

-Puf, puf, puf... Beni korkutamazsın. Ben de seni kızarsam bir yaparım, bir yaparım ki...

diye sivrisinek öyle olmayacak laflar söylemiş, öyle küfürler savurmuş ki anlatılamaz. O vakit âlicenap rüzgar yine hiddetlenmeden ona küçük bir ders vermek istemiş. Biraz hızlı esmiş, tabii sivrisineği önüne katmış.

-Buv...buvv...

Tesadüfen bir çatının önünden geçiyormuş. Sivrisinek can havliyle bu çatıya atlamış. İki kirişin ortasına gizlenmiş, yine:

- Puf, puf, puf...

diye rüzgârla eğlenmeye başlamış. Rüzgâr kızmış, daha hızlı esmiş.

-Buvv...Buvv....

Daha hızlı:

-Buuuvvv... Buuvvvv...

Sonra daha hızlı.

-Buuuuuvvvv.....Buuuuuvvv-
vv.....

Fakat kirişin arasına iyice saklanan sivrisineği bir türlü yerinden sökmemiş. Hiddetle fırtına olmuş. Sonra kasırga, bora, niha-yet tayfun olmuş. Başlamış çatıyı sarsmaya! Artık gülmeyi bırakan sivrisinek korkusundan yaptığı küstahlık için af dileyecek yerde:

-Ulan terbiyesiz rüzgâr! Ne oluyorsun yoksa bana bu fakirin çatısına mı söktüreceksin? demiş.”

Anlıyorsun ya... Rüzgâr yıka-mayacak da, sözde sivrisinek o incecik ayaklarıyla koca çatıyı söküp atacak! Kıssadan hisse; âciz daima şarlatan... İşte sevgi-li Efruz, senin manevi vaziyetin! Senin için yapılacak yegane şey evvela liyâkatin ne olduğunu öğrenmek, sonra ona sahip olmaya çalışmaktır. Şikayet ve küfür en faydasız şeydir. Bir şair insanlara:

-Kurbağalar gibi feryat etmeyiniz!

Diyor. Bu öğüt anlayan için ne kıymetli hazinedir. Dinle ve sus.

Beni de hiç olmazsa şu köyde bulunduğum kadar, billür dereciğimin başında rahat bırak. Zira kuvvetli tabiatın güzel ve muhte-

şem büyüklüğü karşısında yavaş yavaş yükseldiğini duyan ruh, aczin ve küçüklüğünün çırpınış-larını o kadar çirkin o kadar adı görüyor ki...

Ömer Seyfettin / Yeni Mecmua,
12 Temmuz 1917

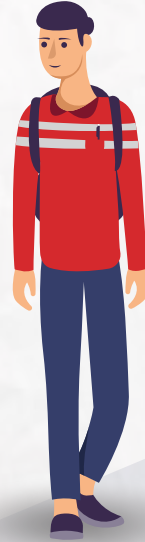

KARDEŞLİK KİTAP İSTER

İhtiyaç sahibi kardeşlerimize ulaştırılmak üzere kullanıma uygun

LGS, TYT ve AYT kitaplarınıza talibiz.

DETAYLI BİLGİ İÇİN

onder.org.tr

öndergenç
1958

f t @ ondergenclik

KAVRAMLAR

DR. MÜJDAT
ULUÇAM

Araştırmacı
Yazar

Güzel kelimeler, kavramlardan bir bukettir emânet, adâlet, ehliyet, liyâkat ve ferâgat... El-Kelimü't-tayyiptir. Güzel sözler. İnsan iyi, güzel sözleri işitir, okur, yazar, konuşursa ve güzel sözlerin gereğini yaparsa güzel davranışlar sergiler, insanı süsleyen güzel bir ahlak ve meziyet olur tüm davranışları. Güzellik evrende mündemiçtir, görülür, farkedilir, farkedilmelidir, dile getirilmeli ve ifade edilmelidir. Evrendeki sayısız nimetlerden biridir kâinatın bedîi, eşsiz bir nizam ve intizamla yaratılmış olması. Şükri gerektirir.

İyilikler ancak insanda görünür ve onda tecelli eder, yolda tesadüfen bulunmaz. Müminler sözü dinleyen ve “en güzelini” izleyen, en güzel sözlerin takipçisi olan insanlardır. Güzel söz tesir eder, rahatlatır, ferahlatır, gönle sürür, neşe verir, sevgi ve muhabbet hâsıl eder. Yüce Allah’a ancak güzel sözler, kelimeler yükselir. Salih ameller, eylemler ve davranışlar güzel sözleri O’na yükseltir. Sözlerin en güzeli kelime-i tevhiddir. Tevhidden doğar bütün güzellikler, sözler ve davranışlar, onunla anlam ve değer kazanır her türlü eylem.

EMÂNET

İnsan güvenmek, inanmak istiyor insana. Zira ancak güvendiğine emânet bırakabilir sözünü, sırrını, namusunu, malını, mülkünü. Peygamberlerin en önemli vafıdır emânet. Güvenilir insanlardır onlar. Tebliğ ettikleri iman esaslarına inanmayanlar bile mallarını onlara hiç çekinmeden emânet etmişlerdir. Emânet, güvenilir insanlarda tecelli eder. Varlıklar içinde sadece insan yüklenebilmiştir kutsal emâneti. Yüce Allah, yeryüzünü sünnetullahı uygun bir şekilde düzenleyebilecek ve yönetebilecek olduğu için, insana güvendiği için bu sorumluluğu ona vermiştir. Emânet, kâlû

belâda verilen ahde sadık olmaktır. Sorumluluk sahibi olmaktır. Vefalı olmaktır. Söz, sır, sevgi, namus, can, mal hepsi birer emânettir. Emânete hıyanet olmaz.

ADÂLET

Her şeyi yerli yerine koymaktır. Her şeyi yerli yerinde, zamanında, miktarınca kullanmaktır. Bir nesneyi veya varlığı asıl yeri, konumu dışına koymak ise zulümdür. Adâlet sarsıldığı zaman evrendeki her şeyin yeri ve konumu değişir ve zulüm başlamış demektir. Emîn insanlar adâlet sahibi olabilir. Güvenilirlik vasfını kaybedenlerden adâlet beklemek beyhûdedir. Adil olan müttakîdir ve hikmet sahibidir. Hikmet de adâletten neşet eder. Adâlet varsa hikmet de oradadır. Kendisine hikmet verilen bir kimse çok büyük bir nimete ve hayra nâil olmuştur. Evrendeki her varlığa karşı adâletle davranmak en temel ilkedir. İnsana, hayvanlara, bitkilere, eşyalara, doğaya, havaya, suya, bildiğimiz bilmediğimiz, idrak ettiğimiz etmediğimiz tüm varlıklara. Âlemleri yoktan var eden tek bir Allah’a inanmak ve iman etmek adâlet, O’na mülkünde ortaklar koşmak en büyük zulümdür. Allah Teâlâ’nın hiçbir surette affetmeyeceği bir adâletsizliktir, O’na karşı en büyük saygısızlıktır.

EHLİYET

Sorumlulukla birlikte düşünmek gerekir. Ehliyeti insanın sorumluluk taşımaya elverişli olması olarak tanımlayabiliriz. Sorumluluğa elverişli ve yetkin olmak da insana mahsus en büyük nimet olan akıldan kaynaklanır. Aklı ve iradesiyle dinin davetini anlayacak konum ve kıvama ulaşan insan ehliyet sahibi olur ve mükellefiyet, dinî sorumluluk da başlar. Kur'an-ı Kerim'de pek çok âyette bütün varlıklar arasında sadece insanın ehliyet ve sorumluluk taşıdığına işaret edilmiştir. İnsan emâneti yüklenmiştir, emâneti taşımaya elverişli ve ehildir. "Akıl ve bâliğ olmak" kişinin hakları kullanmaya, sözlü, yazılı ve fiilî hukukî işlemleri bizzat yapmaya, dinî ve içtimaî mükellefiyetlere muhatap olmaya ve cezaî sorumluluk taşımaya ehil hale gelmesi olarak tanımlanmıştır. Dinî literatürde ehl kelimesiyle izafet halinde kullanılan pek çok terim vardır. Ehl-i Tevhid, Ehl-i Sünnet, Ehl-i Beyt, Ehl-i Bedr, Ehl-i Bid'at, Ehl-i Heva vs. Ehliyet sahibi olmak bilgi, tecrübe ve deneyimle mümkündür. Herhangi bir işi, sanatı, mesleği bilen, tecrübe ve deneyim sahibi kişi o işin ehlidir. Çalışma hayatında alınan diploma, sertifika ve belgeler bir kişinin o alanda

bilgi, tecrübe ve deneyim sahibi olduğunu gösterir ve güven telkin eder. Ancak ehline teslim edilen işlerden verim alınır. Bir millet, bir devlet ehliyet ve liyâkat sahibi insanlarla gelişir ve kalkınır. Bu sebeptendir ki Resûlullah Efendimiz işlerin ve görevlerin ehline verilmesini öğütlemiş, “İşler, ehil olmayanlara verildiğinde kıyâmeti bekleyin” buyurmuştur. Atalarımız da “iş bilen kılıç kuşananındır”, “yol bilen yürüyen yorulmaz” diyerek bu hususa işaret etmişlerdir.

LİYÂKAT

Nitelikleri, özü, hareket ve davranışlarıyla bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olana liyâkat sahibi diyoruz. Herhangi bir alanda ehliyet sahibi olan insan aynı zamanda o alanda hizmet vermeye, söz söyleme hakkına lâyük, liyâkat sahibi demektir. İki terim genellikle de birlikte kullanılır. Ehliyet ve liyâkat sahibidir, deriz. Bir iş veya eser hoşumuza gittiğinde “usta elinden çıktığı belli oluyor” deriz. İşini lâyük veçhiyle yapanları över, mesleğinde uzmanlaşmış

sanatkarların eserlerine kıymet biçmekte zorlanır ve “ustanın çekici bin altın” diye tebcil ederiz. Bir işte yetkinlik ve uzmanlık, ehliyet ve liyâkat sahibi olmak tek başına yeterli ve anlamlı olmayabilir. Güvenilir ve adâlet sahibi insanlar olmaları da elzemdir. Adâlet ve emânet duygusunu kaybetmiş nice ehliyet ve liyâkat sahibi emânete hıyanet edebilir, zulüm işlemekten çekinmeyebilir.

FERÂGAT

Bir insanın kendi hakkından istek ve iradesiyle vazgeçmesidir. Bencilliğe gem vurmaktır. İsar ehlinden olmaya doğru adım atmaktır. Bir fazilettir ferâgat. Kendinden önce başkasını düşünmektir. Fâriğ olmaktır. Vazgeçilene karşı kayıtsız kalmak, faziletli, erdemli olmaya kucak açmaktır. Güvenilir, adâlet sahibi, güzel söz ve davranışlarla kendini süsleyen, erdem sahibi insanlardan ferâgat beklenebilir. Ferâgat bir şey uğruna, kutsal bir amaç gözetilerek olursa anlamlı ve faydalıdır. Vatan, millet, din, diyânet için. Fayda veren ferâgat Yüce Allah'ın rızasına nail olmak niyetiyle yapılan ferâgattir.

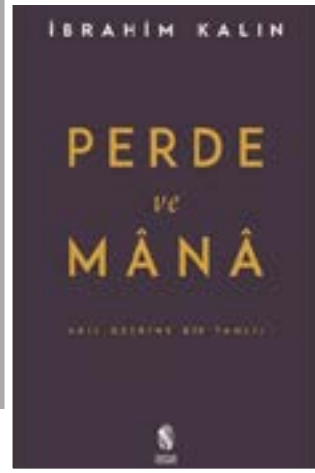

İSMET ÂDEMİYETLEDİR HAKLARIMIZ VAROLUŞUMUZDANDIR

PROF. DR. RECEP ŞENTÜRK
İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

İbn Haldun Üniversitesi Rektörü Recep Şentürk Hoca, özellikle Sosyoloji ve Fıkıh alanında yapmış olduğu çalışmalarla tanınıyor. Kendisine has yaklaşımları ve ürettiği yeni kavramlarla dikkat çekiyor. Mesela “Açık Medeniyet” hocanın ortaya attığı önemli kavramlardan biri. Tarih boyunca birçok medeniyet aynı anda varlığını sürdürmüş ve birbiriyle ilişki içinde olmuştur. Ancak geçmişte birbirine coğrafi olarak yakın medeniyetler arasındaki ilişki bugün kaçınılmaz olarak bütün medeniyetler arasında gerçekleşmektedir. Bir başka ifadeyle coğrafi sınırlarla birbirinden ayrılmış çok medeniyetli bir dünyadan sembolik sınırlarla birbirinden ayrılmış ancak aynı fiziki ve sosyal mekanı paylaşan çok medeniyetli toplumlara geçilmiştir. İşte bu olguyu hoca “Açık Medeniyet” olarak ifade etmektedir. İnsanlığın hazırlıksız yakalandığı bu süreçte İslâm medeniyeti insanlığa çözüm adına ilham verebilir. “İsmet Âdemiyetledir” kitabı da hocamızın “Açık Medeniyet” projesi kapsamında İslam’ın evrensel insan haklarına nasıl bir katkı sunabileceğini ele aldığı bir çalışması. Şentürke göre günümüzde “İsmet Âdemiyetledir” ilkesinde ifadesini bulan evrensel insan hakları anlayışı artık unutulmuştur. Oysa her insanın

insan olmak hasebiyle dokunulmaz temel haklara sahip oluşu İslam’ın evrensel ilkelerinden biridir. Bu ilkeyi kısaca “Varım öyleyse haklarım da vardır.” şeklinde ifade edebiliriz. Bunu yeniden diriltmeye, hem Müslümanlara hem de tüm dünya insanlarına yeniden anlatmaya acil ihtiyaç vardır. On dört asır boyunca Hindistan’dan, Balkanlar’a ve Endülüse kadar geniş bir coğrafyada uygulanan ve oralardaki tüm insanların mezhep, din, ırk ve cinsiyet ayrımı olmaksızın adâlet, barış ve huzur içinde yaşamasını mümkün kılan bu anlayış maalesef artık hiçbir grup veya kurum tarafından temsil edilmemektedir. Bu durum sadece Müslümanlar için değil bütün insanlık için büyük bir kayıptır. Evrenselci bakış açısına sahip Hanefi fıkıhçıların ortaya koyduğu hakların insan olmaktan kaynaklandığı yaklaşımına günümüzde sadece Müslümanların değil bütün dünyanın ihtiyacı vardır. Bugün yaşadığımız birçok zulüm, ayrımcılık, ırkçılık ve adâletsizliğin temelinde böyle bir ilkenin unutulmuş olması yatmaktadır. Toplumsal hafızamızı tazeleyip âdemiyet düşüncesini tüm İslam dünyasına ve insanlığa yeniden tanıtmak, dünyamızda halen krizde olan insan hakları alanına yeni bir nefes getirecektir. Eser, akademik dilin sıkıcılığından uzak, anlaşılır ve akıcı bir üslupla konuyu özetlemektedir.

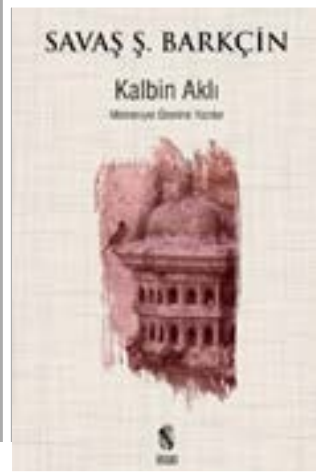

PERDE VE MÂNÂ AKIL ÜZERİNE BİR TAHLİL

İBRAHİM KALIN
İNSAN YAYINLARI

İbrahim Kalın yoğun bir mesai ile devlet işleriyle meşgul olmasına rağmen nitelikli eserlere imza atan bir ilim adamı. Perde ve Mânâ da hacim olarak küçük olsa da çok mühim bir meseleyi vuzuha kavuşturmayı hedefliyor. Akıl kavramını mutlaklaştırmadan ve önemsizleştirmeden büyük varlık dairesi içinde ait olduğu yere oturtmayı amaçlıyor. Doğru bilginin ve erdemli davranışın zemini olarak akıl, insanı diğer canlılardan ayıran temel özelliktir. Doğru kullanıldığında insanı meleklerden üstün kılabilen akıl, yanlış kullanıldığında hayvanlardan daha aşağı bir konuma sürükleyebilir. Bunun için akla kimin ve neyin istikamet çizeceği meselesi hayati bir konudur. İnsana lutfedilen en büyük nimetlerden biri olan gözün görebilmek için nasıl ki ışığa ihtiyacı varsa aklın da fonksiyonunu doğru icra edebilmesi için hakikatin aydınlığına ihtiyacı vardır. Yazarın ifadesiyle aklın amel defteri bir hayli kaba-rık. Sevabı mı yoksa günahı mı daha çok, söylemek

zor. İnsanların hayatını kolaylaştıran icatları yapan da Elhamra Sarayı'nı ve Selimiye'yi inşa eden de akıl, milyonlarca insanın ölümüne neden olan savaşları yöneten de kitlesel imha silahlarını yapan da akıl. Elbette farklı akıllar bunlar. Dolayısıyla temel soru şu: Bu fark nereden geliyor? Akıl, kendi özündeki iyiliği unutup neden kötülüğe râm oluyor? Kötüyü kutsayan ve meşrulaştıran akıl nasıl bir varlıktır? Kendi tabiatına ihanet eden bir akılla nasıl mücadele edilir? Perde ve Mânâ bu sorulara cevap ararken akıl, kalp, ruh, mânâ, hakikat ve varlık kavramlarını yerli yerine oturtmayı ve aralarındaki bütünleyici ilişkiyi ortaya koymayı hedefliyor. Bizi akıl üzerine düşünmeye sevkeden kitap şu ifadelerle sona eriyor: "Bir-birine bağlayan, birleştiren ve koruyan bir meleke olarak akıl, çıkar elde etmek için ihsan edilmiş bir nimet değildir. Akıl, bizi özümüze bağlayan ve koruyan bir işlev görmeye başladığında hemcinslerimizle, varlık âlemiyle ve Yaratıcı'yla uyum ve ahenk içinde yaşamak da mümkün hâle gelecektir."

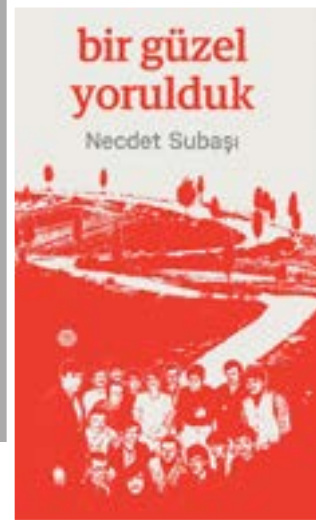

KALBİN AKLI

SAVAŞ Ş. BARKÇİN
İNSAN YAYINLARI

Savaş Ş. Barkçin klasik Türk musikisi alanındaki beste ve güfteleri yanında şiirleri, denemeleri, masalları, mizah yazıları ve kısa hikayeleriyle çok yönlü bir sanatçı ve yazar. Fikir ve yazı mesaisini daha ziyade müzik, tarih, edebiyat, düşünce, siyaset ve kültür alanlarında sürdürüyor. Bugüne kadar muhtelif kurumlarda idareci ve danışman olarak görevler alan Barkçin, çeşitli üniversitelerde ve vakıflarda dersler vermeye ve düşüncelerini paylaşmaya devam ediyor. Kalp ile akıl arasındaki dengeyi bulamayan modern insanın sıkışmışlığına medeniyet ve kendilik üzerinden çare arayan Kalbin Akli kitabı, Savaş Barkçin'in yıllar içinde yayınladığı yazılar ve mülakatlardan oluşuyor. Kalp ve akıl üzerinden bir bakış açısı oluşturmaya çalışan kitabın ana ekseninde "medeniyet" kavramı yer alıyor. Barkçin, son yıllarda çokça gündeme gelen bu kavramı çeşitli boyutlarıyla inceliyor. Modern uygarlığın gitgide hayatımızdan tasfiye ettiği geleneksel medeniyet dinamiklerini/inceliklerini günlük sohbetlerimizden musikimize kadar ör-

neklendiren Kalbin Akli; teorik olmaktan daha çok pratik bir metin olarak öne çıkıyor. Kitabın merkeze aldığı bir diğer kavram ise "kendilik". "200 yıldır temel meselemiz hep söylenildiği gibi gücümüzü değil, asıl kendimizi kaybetmiş olmamızdır." diyen Barkçin, kullandığı kavramlardan bilimsel izahlara kadar başkalarının referanslarıyla hareket edenlere ve özellikle Batı karşısında aşağılık kompleksine kapılanlara "kendi" olmanın önemini hatırlatıyor. Yazarın kültür ve eğitim alanında yapılması gerekenleri sıraladığı ve 2010 yılında üst düzey yetkililere bir rapor olarak sunmuş olduğu "Geleceğin İnsanını İnşâ Etmek" başlıklı metin geçen onca yıla rağmen bugün hala güncelliğini koruyor. Kültür ve eğitim alanlarında atılması gereken çok önemli adımların sıralandığı bu yazının merkezinde de yine kendilik bilinci ve medeniyet aidiyeti perspektifi yer alıyor. Yazarımızın "İyi iş, üç "iyi"nin eseridir: iyi niyet, iyi kabiliyet ve iyi gayret..." tespitini paylaşarak bu güzel eseri okumanızı öneriyoruz.

BİR GÜZEL YORULDUK

NECDET SUBAŞI
MAHYA YAYINLARI

Necdet Subaşı, Türkiye'nin son çeyrek asrında toplum, din ve gündelik hayat konularında fikir üreten ve önemli tespitlerde bulunan velud bir yazar. Akademinin dar çerçevesini aşmış, bürokrasinin soğukluğuna hapsolup kalmamış, içten ve samimi bir dille bizi bize anlatan bizden biri. En son yayınlanan kitabı “Bir Güzel Yorulduk” Müslüman bir münevverin kişisel serencamı ve hatıraları eşliğinde Türkiye'nin özellikle son kırk yılına şahitlik ediyor. Subaşı, her daim talebelerinin ve okurlarının ufkunu açan bir entelektüel olarak bilinir. Onu dinlemek de okumak da bir ayrıcalıktır. Bilgilendirirken düşündüren, karşısındakinin duygu dünyasını da ihmal etmeyen üslubuyla adeta kolunuza girerek sizi sağaltıcı bir yürüyüşe çıkarır. “Bir Güzel Yorulduk” kitabı da hocanın akıcı ve tatlı üslubundan nasibini almış. Kitaptaki yazılar 2015 ilâ

2020 yılları arasında, farklı zamanlarda kaleme alınmış. Belli bir düzen içerisinde bir araya getirilmiş. Yakın tarihten, siyasete, akademiye, İslamcı çevrelere, edebiyattan düşünce hayatına kadar hocanın ilgi alanına giren bütün konuları, isimleri, kavramları kitapta bulabiliyoruz. Bu eser okuruna gözlem gücü çok yüksek, müktesebatı ve yorumlama kabiliyetiyle yaşadığı çağın şahidi bir münevveri tanımanın bahtiyarlığını yaşıyor. Kitap kendini bir solukta okutuyor. Elinize aldığınızda bırakmak istemiyorsunuz, hele de anlatılanlar hakkında sizin de yaşanmışlıklarınız varsa. Kitap hocanın, hayatının her yılını bir paragrafla anlattığı “Öz Yaşam Özeti” ile sona eriyor. Bu güzel yorgunluğunu bizimle paylaşan hocamıza hayırlı ömürler diliyoruz. O daha nice güzel metinler yazsın, biz de okuyalım inşallah.

ŞUNLARI SORSAK

Fatma BARBARASOĞLU

MUKADDER
GEMİCİ

Hazırlayan

*Şunları Sorsak,
ikinci misafiri ile karşınızda.
Türk edebiyatının hünerli
kalemi Fatma Barbarasoğlu
bizi kırmadı ve rüyalarından
çocukluğuna, en sevdiği
şehirden hayat düsturu olan
cümlesine kadar bugüne
kadar hiç bilinmeyen
yönlerini paylaştı.*

1 *Peygamber Efendimiz “Bana dünyanızdan üç şey sevdirdi”
der. Sizin şu yalan dünyadan sevdiğiniz üç şey nedir?*

Uzaktan işittiğim neşeli çocuk cıvıltıları, rüzgara karışmış ezan sesi, ufkumu kesmeyen bir boşluk içinde gökyüzüne bakarken ölümlü olduğumu derinden hissettiğim o anda “beni yarattın demek ki benden ümidin vardı ey Rabbim” diye umutlandığım o anlar...

2 *Şehriniz hangisidir, sizi hep çeken, uzak, yakın, hayali?*

Bir zamanlar Şam idi. Evveli Şam ahiri Şam denen Şam. Şimdi Şam içimde cam kırıkları, can kırıkları. Çocuklarım üniversiteyi bitirince Şam'a gidecektim. Bir medresede hizmet edecektim. Yerleri silip süpürecek, patates, soğan doğrayacak hiç konuşmadan saklanmayı tecrübe edecektim. Niye Şam? Çünkü rüyalarım girerdi. Çünkü rüyamda kendimi Şam'da eski bir medresede görürdüm.

3 *Bir tarihi âna şahitlik etme hakkı verilse, hangi olayı tercih ederiniz?*

Tarihi anlara şahitlik etmekten korkarım. Mesuliyeti ağırdır. O ana tanık olanın katip olarak kelamı ve kalemi muhkem olmalıdır. Ben "sıradan" olanın yol arkadaşayım.

4 *Çocukluk arkadaşınızın kim olmasını isterdiniz?*

Sadece sınıf arkadaşlarım oldu. Mahallede oynaya bildiğim bir arkadaşım olmadı. Ben oyun oynayan bir çocukluk geçir-

dim. Biraz hareket edince burnum kanardı. Uzaktan bakandım. Uzaktan bakışma zaman zaman eşlik edenler oldu. Onların izini hiç kaybetmedim. Yılda iki defa ararım. Dolayısıyla çocukluk arkadaşı seçebilmek için önce sağlıklı bir çocukluk hayal etmem gerekiyor.

5 *En son gördüğünüz rüyayı anlatır mısınız?*

Rüyalar büyük emânetlerdir. Muhatabı bilinmeden anlatılmaz. Beni bağışlayın.

6 *Hayal bu ya 19 yaşındaki halinizle karşı karşıyasınız, o delikanlıya/genç kıza ne söylerdiniz?*

Hayat kısa. Yol uzun. Nefesini doğru kullan.

7 *Hayat düsturunuz olan cümle nedir?*

İncitmeden ve incinmeden yaşamayı öğren.

8 *Sizi ne sevindirir?*

İyiye iyi kötüye kötü diyen insanların sayısının her geçen gün artması.

9 Sizi ne üzer?

Güçlülerin güçsüzleri
hoyratça ezmesi.
Görmemezlikten gelmesi.

**10 Hakımı asla
ödeyemeyeceğiniz kişi/
kişiler kimdir?**

Annem, babam, büyükan-
nem, büyükbabam, kardeş-
lerim, eşim, çocuklarım...

**11 Tarihi şahsiyetlerden
huyu huyunuza
benzeyen kim?**

Benzeyen ile benzetilene
iyi tanımak gerekiyor. Bu
anlamda henüz kendimi
tandığımdan emin değilim
ki, ben tıpkı şu kişi gibiyim
deme hakkım olsun.

**12 Kur'an-ı Kerim'de
sizi en çok etkileyen
ayet, emir veya kıssa
hangisidir?**

Bütün zamanlar için Yasin-i
Şerif. Ama son altı aydır
Hud Suresi.

**13 Uzun bir seyahate
çıkacaksınız, kiminle
çıkma isterdiniz?**

Nereye ve ne için gittiğimize
göre değişir.

**14 Neyi yaptığımız için
pişmansınız?**

Şunu fark ettim ki, insan
bir defa pişmanlığının adını
anınca tövbe etmekten
vazgeçiyor.
Oysa o pişmanlık için her
daim tövbe etme hakkım
bende kalsın istiyorum.

**15 Neyi yaptığımız için mem-
nunsunuz?**

Yaptığım bir şey yok. İnşallah bir
gün "bir şey" yapma mertebesine
erişirim. Şu vakte eriştim hala
bekliyorum.

**16 Hayatımızın dönüm
noktası/noktaları nelerdir?**

Dönüm noktalarının farkında
değilim. Belki hiç sıçramadığım
için. Aynı yerde öyle
duruyormuşum gibi bir his...

**17 Yarın ne olmasını
istersiniz?**

Her ne olursa olsun kavi bir
iman ile şükretmeyi öğrenebil-
miş bir mümin olmayı.

Nurettin
TOPÇU

Yazar

VARLIK DÜŞÜNCE VE HAREKET

Alem, üç şeyin mecmuundan ibarettir:

Varlık, düşünce ve hareket. Bunların hepsini kendinde toplayan insan, üç şeyin peşinde olmak için yaratılmıştır: Hakikatin, hayrın, güzelliğin.

İnsan ruhunda bu üç şeye götürücü üç kuvve vardır:

Zeka, duygu, irade.

Zeka, üç yerde kullanılır:

Kazanmada, hilede, ilimde.

Duygunun üç dünyası vardır:

Sanatın, rüyanın ve sevdanın.

İrade, üç aleme sığınma kuvvetidir:

Hemcinsine, kendi samimiyetine ve Allah'a.

Bu üç yetinin birlikte ve ahenkli olarak barındığı kalb, üç şeyin mahfazasıdır:

Aşkın, ümidin ve imanın.

Üç şeyi sevmeyen ruh, ölü odaları gibi karanlıktır:

Çocuğu, tabiatı, zalimle kaviden başkasına itaatı.

Üç kişiye acıyınız:

Zenginlikten sonra fakir düşene, şerefli iken zelil olana, cahiller arasında kalan alime.

Üç nesneden her yerde kaçmalıyız:

Yersiz şiddetten, açlık bırakmayan tatminden, kendimize çevrilmeyen tehditten.

Üç kişiden korkunuz:

Merhametsizden, müraiden, mürtekipten.

Üç musibetten uzaklaşınız:

Zulümden, zelzeleden, bilirim iddiasında olan cahilden.

Üç kişiye el uzatınız:

Hastaya, garibe, muhitinde anlaşılmayan bedbahta. (Bu yüzden kalabalığın arasında yalnız yaşayana.)

Üç türlü davranış kaba ve sahtedir:

Kendini belli eden sanat, nümayişçi ahlak, kendine güvenen dindarlık. Üç şey saadetin sırrıdır: Tevazu, kanaat ve ölümün eşğinde sık sık dinlenme zevki.

Dünya üç şeyle cennet olur:

Elden, dilden ve gönülden vermekle, Allah kullarını ta'n etmeyip affetmekle, zalime zulmetmeyip hidayet yolunu göstermekle.

Üç kişi karanlıkta kalmıştır:

Aşkından çok talakatını kullanan, imanını iddia yapan, aklın meyvasından lezzet almayan.

Üç hakimin hükmünde hata aranmaz:

Kalbin, kaderin, ölümün.

Üç yerde insan kendini tanır:

Tövbede, zalimin kahrı altında, son nefesinde.

Hayatın manası üç yerde hakkıyla anlaşılır:

Aşk ile birleşen ümit te, vecd ile yapılan ibadette, yeri yurdu unutturan seyahatte.

Gözyaşının üç yerde lezzetine doyulmaz:

Vuslatta, mağfirette, merhamette.

Üç yerde insan Allah sohbetindedir:

Kalabalıktan incinmeyen yalnızlıkta, bir ümitsizin yüzünü ümidle gördüğü yerde, zalimin zulmü kendinden şükür taşırdığı anda.

İnsanlar içinde kendini bilenler şu üç kişidir:

Rüzgarı bile incitemiyenler, kendi adlarını söylemekten utananlar, Allah emâ-

neti olan insanlara katı katı gözlerle bakamayanlar.

Üç türlü insan Allahdan uzaktır:

Rahatlarını hesaplayarak hizmetten kaçanlar, (Hizmet ehli olmayanlar) duygulu olduklarını ileri sürüp de sefalet sahnelerinden uzak duranlar, sefil ruhlarda feyz arayanlar.

Üç türlü insan Allah'ı göreceğinden müjdelenmiştir:

Saf kalbler, gecenin karanlığında güneşi bulanlar, ölümü hayatta iken bütün hareketleriyle birleştirmiş olanlar.

Üç şeyin hududunda durmasını bilmelidir:

İsteklerin, aklın, hayatın.

Üç şeyden ayrılınca diğer üç şeye geçmede acele etmelidir:

İnsanlardan ayrılınca ibadete, hareketten çıkınca huzura, dünyaya vedalaşınca uhraya.

İYİLİK KANIMIZDA VAR

EMİNE
DOLMACI

Hep denir ya, “İyilik yap denize at, balık bilmezse halık bilir.” Bu iyilik bazen bireysel, bazen bir topluluk olarak bazen de geniş kesimlerin dahil olduğu toplum olarak yapılır. Biz de bir kampanya yaptık genç kardeşlerimizle, adına “İyilik kanımızda var” dedik. Türkiye genelindeki imam hatiplerin yöneticileri, öğretmenleri, velileri ve mensupları olarak Kızılay’a kan bağıışı kampanyası başlattık. Kampanyamıza Türkiye genelinde yüzlerce okul katılırken Edirne’den Hakkari’ye 400 İmam Hatip Lisesi öncü olmak ve iyiliği daha çok yaymak üzere katılımlarını sosyal medya hesaplarından duyurdu. Kampanyanın sonucunda ise hem Kızılay’ın kan stokları yerine geldi hem de pandemi günlerinde 80 milyon için umut ışığı oldu.

HERŞEY BİR ÇAĞRIYLA BAŞLADI!

Dünya koronavirüs salgını ile mücadele ederken Mart ayı başlarında virüs Türkiye’de de kendini göstermeye başladı. Sağlık Bakanlığı ve hükümet yetkilileri, hepimizi korumak adına birtakım kararlar aldılar, evlerimizde kalmaya başladık. Bireyler olarak biz de tedbirlerimizi aldık, tedbir bizden takdir Allahtan diyerek yeni bir yaşam tarzının içinde bulduk kendimizi. Bu süreçte virüsü kapam hastalar, yoğun bakım hastaları ve vefatlar ardi arkasına geldi. Görevlerini yaparak insanımız için kahramanca mücadele eden doktorlar ve sağlık çalışanları salgında ellerinden geleni yaparken bir fedakarlık da bize düştü. Kan bağışına daha çok ihtiyaç olduğu günlerde insanların sağlık merkezlerine

gitmekte tereddüt etmeleri ve Ramazan ayından dolayı bağışların azalması üzerine Kızılay Başkanı Dr. Kerem Kınık, “Kan stoklarımız kritik seviyenin altına düştü” açıklamasında bulundu. Günde beş bin ünite kan bağışında bulunulması ve stokların en azından belli bir düzeyde tutulması gerekiyordu.

İMAM HATİPLER İHTİYAÇ OLAN HER YERDE

İşte bu noktada devreye Türkiye’nin dört bir yanında eğitim hayatına devam eden imam hatipler girdi. ÖNDER İmam Hatipliler Derneği, Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü desteğiyle düzenlediği kampanya ile “İyilik Kanımızda Var” diyerek önce imam hatip ailesini arkasından da tüm toplumu kan vermeye çağırdı.

Bu çağrıya ilk olarak İstanbul Ticaret Odası Marmara Anadolu İmam Hatip Lisesi’nden cevap geldi. Kızılay Başkanı Kerem Kınık’ın çağrısına kulak verdiklerini kaydeden öğretmenler ve veliler, Üsküdar meydanında ve diğer noktalarda kan verdiklerini belirtti. Kan merkezinin önünde bir video çeken gönüllüler, Düzce M. Akif İnan Hafız Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Antalya M. Celaleddin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi’ne çağrıda bulunarak kendilerinin de bu önemli görevi yerine getirmesini istediler.

EN GÜZEL MEYDAN OKUMA BU!

İmam hatip mezunları, mensupları, öğretmenler, idareciler ve öğrenci velileri tarafından gerçekleştirilen kan

bağışı kampanyası, yaygınlığı ve geniş katılımın yanında ilginç bir üslupla devam etti. Kızılay kan merkezlerine giderek kan veren imam hatipliler ya da Türkiye'nin farklı şehirlerindeki imam hatip liselerini meydan okuma şeklinde bu hayra davet etti. Kan bağışı öncesi veya sonrasındaki videolar "Meydan okuyoruz" başlığıyla sosyal medya hesaplarından paylaşıldı. Çağrıda ismini duyan okul yöneticileri, öğretmenler ve veliler ise soluğu kan verme sırasında aldı. Böylece kampanya daha çok karşılık buldu ve yaygın olarak devam etti.

DiĞER STK'LAR DA İŞTİRAK ETTİ

"İyilik Kanımızda Var" sloganıyla düzenlenen kampanyada bir araya gelen ÖNDER Yönetimi

de Türk Kızılayı Çapa Kan Bağışı Merkezi'ne giderek kan bağışında bulundu. Kan bağışı öncesi değerlendirmelerde bulunan ÖNDER Genel Başkanı Kamber Çal, "Kampanyamıza ciddi bir katılım oldu. Bütün imam hatip camiası bu çağrımızı duydu. Şu an Türkiye'nin her tarafında kan merkezlerine giden arkadaşlarımız kan bağışında bulunuyor. Burada yavrularımızla bir tetikleme yaptık. Çocuklar hem velilerini hem de öğretmenlerini bu manada desteklediler. Kampanyayı daha da genişletiyoruz. Diğer sivil toplum kuruluşlarını da davet ediyoruz. Kan eksikimizi bu şekilde gidermiş olacağız" diye konuştu. Bu çağrı üzerine kampanya daha da büyüyerek Memur Sen, İlim Yayma Cemiyeti, TÜGVA, TÜRGEV ve Ensar ekiplerini de içine aldı.

CANIMIZI DA KANIMIZI DA VERİRİZ

Kampanyaya destek veren Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürü Nazif Yılmaz ise çağrıya eğitim camiası olarak cevap verdiklerini söyledi. Yılmaz, 81 ilin müdürleri ve ilçe yöneticilerinin kan bağışı kampanyasına iştirak ettiğini dile getirerek, "Kan bağışı için okullarımız çağrıda bulundular. Bugün de 81 ilimizde bu çağrı taçlandırıldı. Meydanlarda arkadaşlarımız hem çağrıda bulundular hem de kan merkezlerinde bağışta bulundular. 'Canımızı verdiğimiz ülkemiz için kanımızı da veririz.' diyoruz. Ülkemiz insanları için bizler iyilik yarışında varız. Bu yarış gücümüz yettiği kadar devam ettireceğiz" değerlendirmesinde bulundu. Kan bağışçılarına eşlik eden Türk Kızılay Genel Başkanı Dr. Kerem Kınık da kan bağışı kampanyasına katılımın sevindirici ve yüz güldürücü olduğunu söyledi. "Hamdolsun kısa sürede günlük kan bağışı sayımız ihtiyacımızı karşıladı" dedi ve bağışın devam etmesi gerektiğini aktardı.

BUGÜN BAŞKASINA YARIN BİZE

Beş bini aşkın imam hatip lisesi ve ortaokulu arasından yüzlerce okul kampanyaya iştirak etti. Mayıs ayında başlayan kampanyada gün gün haber ajanslarına, televizyon ekranlarına ve sosyal medya hesaplarına bu güzel ha-

berler düştü. Malatya'daki bağış merkezlerinden biri Mahmud Celalettin Ökten Anadolu İmam Hatip Lisesi bahçesiydi. Okul Müdürü Muhammed Uykan, "Biz de okul olarak başlatılan kampanyaya katkı sunmak istedik. Yoğun bir talep var. Biliyoruz ki vereceğimiz her bir ünite kan üç canı kurtaracaktır" dedi. Vatandaşlardan Mahmut Buğday da, "İçimden gelerek ve se-verek kan bağışında bulundum. Birkaç kişiyi de beraberimde getirdim. Çünkü kan, bugün başkasına yarın bize de lazım olabilir" ifadesini kullandı. Eğitimci Sabri Güneş de, "Kan bağışı hem hücreleri yeniliyor hem de başkalarına can ve umut oluyor. Bir vatandaş olarak bunu düşünmemiz lazım. Bunun için eğer herhangi bir sağılık sorunu yoksa kan bağışı için gayret edelim. Bu

anlamda herkesi duyarlı olmaya davet ediyorum" değerlendirmesinde bulundu.

SEN YOKKEN BİR DAMLA EKSIĞİZ

Sakarya'da ise Demokrasi Meydanı'nda bir araya gelen imam hatip okulları yöneticileri, öğretmenleri, mezunları ve öğrenci velileri Kızılay'a kan bağışında bulundu. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, Türk Kızılayı, ÖNDER İmam Hatipliler Derneği işbirliğinde düzenlenen kan bağışında 100 ünite kan toplandı. İl Milli Eğitim Müdürü Fazilet Durmuş, nerede bir ihtiyaç varsa eğitim camiasının her zaman orada olduğunu belirterek, kampanyaya şehirdeki imam hatip ailesinin yoğun ilgi göstermesinden mutlu olduklarını söyledi. Kan verilen şehirlerden biri de

Çorum'du. Kampanya çerçevesinde Süheybi Rumi İmam Hatip Ortaokulu bahçesinde düzenlenen kampanya "Sen Yokken Bir Damla Eksiğiz" sloganıyla gerçekleştirildi. Organizasyona Eğitim Bir Sen de destek verirken, bir sonraki bağışın Buharaevler Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi bahçesinde gerçekleşeceği duyuruldu. Siirt'te de İbrahim Hakkı Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi bahçesine kurulan standa gelen gönüllüler iki gün boyunca kan verdi. İl Milli Eğitim Müdürü Deniz Edip yaptığı açıklamada, "İyilik kanımızda var diyor; herkesi kan bağışına davet ediyoruz" dedi.

UMUT IŞIĞI SÖNMESİN

Kampanyanın devam ettiği şehirlerden biri de Muğla'nın Fethiye ilçesiydi. Mehmet Akif Er-

soy İmam Hatip Ortaokulu'nda öğretmenler, öğrenci velileri ve gönüllüler kan stokları azalan Kızılay'a kan bağışi desteği verdi. Okul Müdürü Mehmet Ali Asar, "Duyarlılıklarından dolayı okul yöneticilerine, öğretmenlerimizle, velilerimize ve bağışçı gönüllülerimize teşekkür ederim. Kızılay tüm mazlum coğrafyalar için bir umut ışığıdır. Bu ışığın sönmemesi için bizler elimizden gelen bütün gayreti sarf edeceğiz" dedi. Zonguldakta ise Şehit Prof. Dr. İlhan Varank Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, azalan kan bağışlarına dikkat çekmek için imam hatip okullarının birbirlerine meydan okuyarak katkı sağladığı kampanyaya 72 ünite kanla destek verdi. Okul Müdürü Adnan Karakurluk iyilik zincirine katkıda bulunmak istediklerini belirterek, "Bizler kanın

temel bir ihtiyaç olduğunu ve bir gün herkese lazım olacağını biliyoruz, bunun için de gereğini yapıyoruz" ifadesini kullandı.

KİM BİR CAN KURTARIRSA...

Bursa'da da kampanya çerçevesinde Ali Osman Sönmez Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde kan verme işlemi gerçekleştirildi. İl Milli Eğitim Müdürü Sabahattin Dülger, "Ramazan ayında okullarımız çok güzel bir iş vesile oldular. Gönüllü bağışçıların destekleri inanıyorum ki hastalarımıza şifa, yakınlarına umut olacak. Kim bir can kurtarırsa bütün insanların hayatını kurtarmış gibi olur düsturuyla hareket ederek böylesine güzel bir ayda vermiş oldukları desteklerle katkı sağlayan herkese

teşekkür ediyorum" dedi. Kahramanmaraş Şehit Erol Olçok Anadolu İmam Hatip Lisesi öğretmen ve velileri de Kızılay'ın kan bağışçıları arasında yer aldı. Okul müdürü Hacı Muharrem Dilipak, "Kanımızda iyilik var. Damarlarımızda iyilik dolaşıyor. Kan ver can olsun temasıyla bağış yapıldı. Diğer okullarımızı da sensiz olmaz diyerek kan verme seferberliğine çağırıyoruz" diye konuştu. Kan bağışının katılımcıların biri de Adnan Mendere Anadolu İmam Hatip Lisesi oldu. Okul Müdürü Bünyamin Öztürk,"Ülkemizin zor günler geçirdiği bu dönemde Kızılay'a kan bağışında bulunarak bir destek de biz vermek istedik" değerlendirmesini yaptı.

#iyilik Kanımızda Var

**KAN
BAĞIŞI
HAYAT
KURTARIR**

**İmam Hatip okulları,
öğretmenleri, velileri,
mezunları ve gönüllüleriyle
kan bağıışı seferberliğinde.**

önder
İMAM HATIPLİLER DERNEĞİ

Kaanlar®

Sevgi dolu kahvaltılar...

Sofranız Size Günaydın Desin!

KAANLAR®

www.kaanlar.com.tr

/KaanlarTR /Kaanlar

C VİTAMİNİ

BAĞIŞIKLIK SİSTEMİNİN
NORMAL FONKSİYONUNA
KATKIDA BULUNUR

C VİTAMİNİ
İçeren Takviye Edici Gıda

AKSUVİTAL